K. III. 4076

DIN CICLUL DE PREDICI ISTORICO-BISERICEŞTI
ţinute la bisericile din Iaşi

Nr. 4

BISERICA SF. NICOLAE Domnesc

(*zis* gospod, cel mare şi cel bogat)

(Predică ţinută în ziua de 6 Decembre 1933)

DE

GH. GHIBĂNESCU
Profesor onorar, membru corespondent al Academiei Române

clişeul C. H. Mircea

IAŞI
TIPOGRAFIA «PRESA BUNĂ»
1934

289

10348

~~8.586.~~

DE ACELAŞ:

1) Biserica sf. Dimitrie Balş. Iaşi 1934.
2) Biserica sf. Andrei. Iaşi. 1934.
3) Biserica Talpalari. Iaşi 1934.
4) Biserica sf. Neculai Domnesc. Iaşi 1934.

Supt presă

5) Biserica Buna Vestire.

Nu se împrumută acasă.

In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, amin.

10.348

Binecuvintează Inalt Prea Osfinţite Părinte,

Fraţi Creştini,

1. Suntem şi stăm pe cel mai vechiu şi istoric loc al Iaşilor, aici în preajma Curţii Domneşti. Suntem şi stăm în cea mai veche casă de rugă, fiind întâia biserică din Iaşi urzită din pajişte de marele voevod Stefan în preajma Curţii domneşti. Suntem şi stăm în biserica, în care au călcat toţi Voevozii noştri, primind ungerea de domnie în scaun de la mitropoliţii Moldovei şi Sucevii de după vremuri!

Şi sufletul îmi e cuprins de adânc simţimânt, când mi s'a dat putinţa de a vorbi înaintea Inalt Prea osfinţiei voastre cu prilejul hramului acestei vechi şi măreţe biserici; şi pe dinaintea ochilor mi se înşirue tot ce s'a făptuit în aceastăă biserică şi în apropiere de ea, în Curtea domnească!

2. A vorbi de trecutul acestei biserici este a vorbi de întreaga istorie a Moldovei, în ceia ce are ea mai ezenţial *domnia.* Iaşii au cinstit numele marelui Ierarh şi de minuni făcător a lui Hristos Neculai al Miralichiei, prin 4 biserici cu acelaş nume, aşezate în cele 4 margini ale Iaşilor. Aceasta e cea mai veche, zidită în 1491; *a doua* e Sf. Neculai din *Muntenimea de mijloc,* zidită cătră 1670 de Luca parcalabul de Chişinău; *a treia* e sf. Neculai din Iarmaroc, de pe şoseaoa Socola, rădicată în 1806; şi *a patra* e sf. Neculai din Ciurchi, zidită cătră 1812. Aceasta arată că şi pe tărîmul bisericilor sale Ştefan a găsit imitatori, şi *trei* ctitori târzielnici au dat acelaşi nume ctitoriilor lor din Iaşi, după cum pe tărâmul domniei Moldova s'a învrednicit de mulţi *Ştefani* în şiraoa lor de după marele Stefan.

Biblioteca Documentară
Piatra Neamt
Regiunea Bacău

K. III. 4076

3. Pentru a fi în ordine, vom stărui a arăta starea Iaşilor înainte de 1491, data zidirei acestei biserici; apoi a stărui asupra acestei clădiri, arătând căror sentimente se datoreşte zidirea ei; apoi a povesti tot ce ştim noi despre împrejurările, prin care a trecut această biserică, transformările sale, şi să scoatem apoi din aceste toate învăţămintele noastre de astăzi.

4. Biserica Sf. Neculai zis *cel domnesc, cel mare, şi cel bogat* stăpânia cu turla sa valea mlăştinoasă a apei Bahluiului; biserica a fost urzită în apropiere, mai spre nord, dar închisă cu ziduri în cuprinsul Curţii fără să facă parte din Curte. Norodul intra la biserică pe o poartă, care dădea din uliţa Sf. Vineri, azi Anastase Panu, în colţul despre vest-nord, lăsând în stânga bolţile, şi se ajungea la marea uşă despre apus, unde marele Voevod a pus de a săpat pisania în vechea limbă slavonă.

Bahluiul bătea cu apele sale chiar supt malul din apropiere, iar prin râpa dinspre răsărit făcea să fie închis şi apărat locul dinspre trei laturi: apus şi sud cu însăşi apa Bahluiului, iar spre răsărit cu râpa prăpăstioasă făcută de apele, ce se scurgeau de la miazănoapte şi se asvârliau în şiroae de torente în apa Bahluiului. Numai despre nord se putea intra cu înlesnire la Curte; în această latură se apăra intrarea prin zidirea bisericei, lăsând un loc deschis de câteva zeci de metri, pe unde s'a făcut *poarta*, cu *turn* înalt, cu cerdac de cântat meterhanelele turceşti, şi cu zid, care împrejmuind biserica, apăra şi Curtea pe toată această întindere.

Nu se putea întra în Iaşi despre răsărit, de cât pe costişa dealului, ce stăpâneşte şi azi apele Bahluiului, cu începere din Ciurchi şi Tataraşi, până în Beilic, unde şleahul cel mare al carălor cu povoară veniau şi eşiau pe uliţa Frecăului şi dădeau la vama veche, carvasaraoa — pe locul unde astăzi este biserica sf. Lazăr, o ctitorie Racoviţască din 1704. Pe acest podiş, ce se lungia cu aşezarea sa până în valea Căcainei, s'a urzit şi apoi s'a lăţit târgul Iaşilor cu cele 4 uliţi ale sale vechi, ce mergeau şi merg paralel de la răsărit la apus: *Frecăul*, din vechi drumul domnesc pe vale, *uliţa rusască* pe coastă; *Sf. Vineri* şi *Podul vechiu*, pe podişul care închideau *vadul* comercial al vechilor Iaşi; pe această drâmbă

de loc, soarta a făcut să se pună primele aşezări de dughene şi tărăbi, când târgul era numai de lemn, şi să se urzească *întăi* o viaţă comercială şi apoi *una* politică.

5. Trebue să ştim că Iaşii vechi erau oraşul cel mai de jos din ţara de sus, căci dincolo peste Repedea şi Bordea se începea *Ţara de jos* care urma spre nord cursul şerpuit al apei Bahluiului, cu afluenţii săi, şi precum Iaşii s'au urzit prin căile comerciale ale Evului mediu dinspre nord şi apus către sud şi răsărit de la marea Baltică, prin Silezia şi Polonia către Cafa din Crimeia; tot aşa s'a urzit în valea Bârladului *două* târguri, Bârladul şi Vasluiul, cele mai de nord oraşe în Ţara de jos —Cumania,—cu orientare comercială de la sud-vest la nord-est, legându-se prin vechiul *drum al Brăilei*, de la Docolina, cu vechea cetate comercială a Brăilei, în vadul cel larg şi mare al Dunării.

Intre aceste 2 oraşe: Iaşii şi Vasluiul, a trebuit să se croiască drumuri anevoaioase ca legătură, urcând şi scoborând drumul prăpăstios şi nesigur al Bordei, mai apoi al Repedei, răspunzând unor nevoi comerciale şi apoi politice. Când ţara de sus a pus stăpânire pe ţara de jos, după 1392, atunci s'a întregit acest drum de legătură prin Vaslui şi Iaşi, între Dunăre şi Suceava, dar un drum tare şi anevoios, fiind ales ca loc strategic de lupte de către ochiul ager a lui Stefan în marea bătălie de la Vaslui în 1475!

Vasluiul a stat capitală a ţării de jos timp 10—20 ani; dar a cedat pasul Iaşilor să rămâe capitală celor 2 ţări, nu însă ca reprezentarea unei independenţe politice, ci ca simbolul unei complecte închinări Turcilor! Suceava a fost şi a rămas exponentul luptelor naţionale de neatârnare faţă de Unguri (1467), de Turci (1475) şi de Poloni (1497) pe când Iaşii au văzut numai prăpăd, umilire şi îngenunchiere, ba şi descăpăţineri de domni în sinul său!

Pe acest podiş accesibil comerţului, şi pe care cei vechi l'au botezat cu numele de Iaşi, nu după *morarul* Iaşi a lui Cantemir, nici după zicala călugărului, care în mod obraznic ar fi zis marelui Stefan, nu trufaş ca Daniil Sihastru, ci mojicos: *eşi* afară! Nu după Iasigii purtători de *arc* şi *săgeţi*, pentru a satisface megalomania filologiei maghiare, că strămoşii lor Iasigii ar fi urzit oraşul Iaşi, capitala Moldovei. In

mândria lor puteau să zică că toate oraşele din Europa sânt de provenienţă Maghiară! La Iaşi însă a prins năzuinţa, şi avem o prea bogată literatură, asupra acestei chestiuni, fiind şi azi unii şi alţii susţinătorii acestei eronate păreri istorice şi filologice. (Anexa A).

Armenii îngroziţi în ţara lor de cruzimile cetelor lui Tamerlan au luat lumea în cap şi au împânat Cumania şi Polonia şi Ucraina cu caravanele lor de negustori şi industriaşi bogaţi veniţi din *Anni* şi *Trapezunt*. Şi au ajuns o mână de Armeni la Cetatea albă; şi altă mână s'a suit la *Iaşi*, apoi la *Suceava*; şi mai apoi la *Roman*, la Focşani, apoi la *Gherla* şi aşa în mai multe locuri. Cei veniţi la Iaşi au fost din părţile *Trapezuntei*, numită pe limba turcească *Trabujan*; şi după rânduiala de a numi pe om după locul lui de naştere s'au poreclit, toţi negustorii armeni veniţi din *Trăbujan*, şi au dat numele locului, unde s'au aşezat ei de *Trăbujăneasa*, *Tărbujăneasa*, *Trepezăneasa*; şi s'a zis *uliţa Trepezenească* până în plin secl. XVIII, fără să ştie cei de pe atunci ce să fi însemnând! Şi Trepezeneasa cuprindea tot Beilicul, cu cele 2 mănăstiri: Barnovschi şi sf. Ion Gură de aur. De aceia tot podişul ce cuprinde azi *Beilicul* şi *Târgul de jos*, *Podul vechi*, *sf. Vineri* şi *Rusască* s'au numit dintr'un început cu unul şi acelaş nume *Trepezăneasa*. Aici ei şi-au făcut *biserici două*, însă în marginea dinspre nord a Trepezăneasăi, nu în centrul ei comercial. (Anexa B).

In coasta de apus a Trepezănesei şi-a urzit marele Stefan biserica sa, cătând spre Curte, nu spre uliţile comerciale, cari ş'au triplat numele lor: *Beilicul şi uliţa rusască*, formau marginea de jos spre sud, *sf. Vineri* ocupa mijlocul, iar *Podul vechiu* latura de sus spre nord.

6. Şi a zidit Stefan Vodă biserică nu pentru o proslăvire a vreunui războiu, cum cată a spune cronicile. (Anexa C.), ci ca o devoţiune familiară, ca şi cea de la Borzeşti pentru sufletele părinţilor, moşilor, strămoşilor şi *a prea iubitului său frate* la Iaşi. (Anexa D).

Se pune o întrebare: această închinare a bis. sf. Neculai din Iaşi întru pomenirea iubitului său frate, să fie un simplu accident, că dânsul ar fi murit aici, ori că este o mai veche şi complectă legătură familiară a lui Stefan cu Iaşii

prin ctitoria sa. In adevăr istoricii se trudesc a afirma şi a dovedi că Stefan cel Mare în copilăria şi tinereţa sa ar fi avut strânsă legătură cu ţara de jos, în părţile Adjudului şi ale Trotuşului, căci aşa s'ar explica rădicarea bisericei din Borzeşti întru pomenirea bunicilor săi, şi a părinţilor lor, într'un loc aproape pustiu şi astăzi; pe când multe alte acte arată că Ştefan Vodă era personal şi efectiv stăpân al Vasluiului, şi cred că şi al Iaşilor, cum stăpân era la gura Crasnei, în vechiul Băbiceni, iar fiul său Petru Vodă Rareş era personal stăpân la gura Idricilor, în vadul Docolinei, capăt de drum comercial spre Brăila pe Elan şi Prut. Dacă la Borzeşti era un vad comercial spre Ţara Ungurească prin valea Oituzului, tot aşa şi la Iaşi era un vad comercial spre Tartaria, cum dovedeşte Tractatul Comercial din 1407, a lui Alexandru cel Bun. (Anexa E). Ar rebui un condei de literat ca Nicu Gane, să ne brodeze o scenă din copilăria lui Stefan, şi în loc de *stejarul din Borzeşti* să pună fie *Frasinul de la Iaşi*, unde să se fi petrecut scene puse pe sama Borzeştilor. Mai degrabă călcau Tatarii ţara la de cât la Borzeşti! Era apropiere mai mare.

Ştiri despre biserica sf. Neculai în tot cursul secol. XVI, avem prea puţine; cea mai interesantă e relaţiunea din 1594 a rusului călător spre Ierusalim Korobeinicov. (Anexa F). Iar în secl. XVII avem cartea lui Vasile Vodă Lupul de scutirile şi milele, ce le aveau preuţii domneşti de la bis. sf. Neculai. (Anexa G). Dacă secl. XVI a frământat mutarea capitalei de la Suceava la Iaşi, secl. al XVII a fixat definitiv această mutare *şi după Movileşti Iaşii devin statornic capitală cu domnia lui Stefan Vodă Tomşa*, făcând cetate cu gard de nuele plin cu pământ, şi făcând podul de piatră peste Cacaina, pe unde mergea drumul domnesc, zis mai apoi *uliţa* Frecăului. (Anexa H). Zideşte la Curtea Domnească bisericuţa de pe Poartă, ai cărei preuţi erau în genere şi protopopi ai Iaşilor (anexa H); apoi trecerea aproape a 200 de ani de la clădire a adus stricăciuni fundamentale bisericei şi domnul care şi-a legat numele de rezidirea şi întregirea bisericei a fost *Antonie Vodă Roset* (anexa I). El e acela care a înmulţit altarele la trei — de unde i s'a zis şi sfântul Neculai *cel bogat*, tocmai când Luca parcalabul de Chişinău zidia din pajişte în marginea de sus a Muntenimei de mijloc,

dincolo de *ulița Târgului din afară*, biserica sa închinată tot sf. Neculai, din *nou* cu un oltariu, de unde i s'a zis *cel sarac*, ca și časoslovul, care este *bogat* și *sărac*, adică cu *toate* rugăciunile, sau numai cu *unele*.

8. Sf. Nicolae a slujit de Mitropolie către sfârșitul secl. XVII; până ce definitiv Mitropolia s'a legat de *biserica albă* a doamnei Anastasia lui Gheorghe Duca Vodă; și mai apoi biserica sf. Gheorghe, din aceiași vecinătate cu *biserica veche zisă albă*. (Anexa J).

9). In cripta domnească a bisericei sf. Neculai s'a astrucat trupul bătrânului de zile domn Constantin Vodă Cantemir, de care vorbesc și cronicile țărei. (Anexa K).

10. In această biserică s'au fost uns toți domnii Țării și letopisețele țării nu uită a povesti la fiecare domnie această ungere a domnilor țării de Mitropoliții țării de după vremuri. (Anexa L).

Câte speranțe deșarte, cu urmări triste pentru doritorii de domnie, n'a hrănit sufletul noilor rânduiți de poartă în domnia țării Moldovei, în clipa când pășiau pragul bisericei noastre spre ungere! Țara noastră *era pururi gata la domnie* nouă, și pe tot parcursul drumului de alai al noilor rânduiți domni, țăranii, satele și târgurile ieșiau întru urare de întâmpinare celui ce venia cu Carte împărătească ca domn la Moldova, pentru ca suita boerească, care știa ce însamnă domnie nouă la Moldova, să-și închege înțelepciunea în vechea și originala vorbă că *schimbarea Domnilor e bucuria nebunilor!* Nebună era țara la urări de domnie nouă; clasa boerească, partisani sau dușmani noului domn, știa ce însamnă această urcare în treptele domniei, pentru că multora din ei li se aducea pribegie în țări străine, răpiri de averi pe sama domniei, și chiar răpuneri de capete!

In cuprinsul acestei vechi și domnești biserici s'au frământat la zile mari și solemne aceste sentimente adânci ale neamului și care formează specificul nostru istoric!

11. Și fiind că sântem după războiu, cu țara mărită și întregită și cu o dinastie *veșnică* pentru soarta mai bine păzită a zilelor de mâne și de mai apoi, să-mi fie iertat ca istoric moldovan în primul loc să arăt nu părerea de rău,

dar mirarea că Regele României mari şi-a ales ca simbol *sabia* lui Mihai Viteazul, nu *capul* lui Stefan cel Mare; şi-a ales ca simbol pe *eroul*, care o clipă a stăpânit Ardealul, cu sabia lui, plătind apoi cu capul acest lucru, şi înjghebând o episcopie a Gioagiului de jos, vremelnic în aspirările sale ca şi opera sa politică; pe când marele Voevod al Moldovei cu braţul său a supus pe fălosul riga Matei Corvin, şi a căpătat din Ardeal efectiv 2 cetăţi: Ciceiul şi Cetatea de baltă; a înfiinţat o Episcopie a Vadului, care şi astăzi durează în Episcopia Clujului, zisă a Feleacului şi Vadului; şi a întins puterea sa administrativă până aproape supt zidurile Clujului. Iar pentru ungerea de Regi ai României mari s'a înjghebat în pripă o Catedrală, pe când sf. Neculai cel domnesc din Iaşi aşteaptă o apropiată atenţie spre a răsuna în armoniosul său interior cântările de proslăvire ale noilor noştri Regi. Pare că-mi sună în urechi glasul tainic al acestor străvechi ziduri că Iaşii însamnă pentru Românism mai mult decât Alba Iulia, mai mult Ştefan cel Mare de cât Mihai Viteazul, şi mai mult Moldova cea frumoasă şi plină de fapte măreţe de cât ori ce alt ungher al pământului românesc!

12. Biserica sf. Neculai îşi avea intrarea sa prin colţul dintre uliţa sf. Vineri, spre miază noapte-apus. In ograda bisericii aveai în stânga cele 2 clădiri monumentale — bolţile — cari au slujit de locuinţă mitropoliţilor ţării o bună bucată de vreme; stilul lor ogival, arată o adâncă vechime. In stânga în continuare erau case şi dugheni, strâmtând, cimitirul, din care s'a scos mai dăunăzi o piatră mormântală din secl. XVII. (Anexa M); şi aşa ajungeai la drumul cel mare, care din ograda Curţei domneşti mergea direct la biserica din partea de soare-apune, miazăzi. Pe linia dinspre stradă s'au vândut locuri pentru a spori venitul bisericei prin luare de bezmene; iar câţiva şi-au clădit case chiar în interiorul ogrăzii, strâmtând ţintirimul bisericii; iar personalul bisericesc îşi avea casele sale pe latura de sud spre *poarta cazacilor şi uliţa rusască*, şi care acum cată a se expropria pentru alinierea uliţei *Târgului de jos*, numită din vechi *uliţa rusască*; iar azi aşa de impropriu C. A. Rosetti!

Mai de demult de-a lungul străzii sf. Vineri de la bolţile bisericei din actualele clădiri străvechi pe o întindere

de circa 20 metri se înălțau 3 dugheniți, date cu bezmăn de 190 lei pe an lui T. Triandafil, ginerele lui D. Borș. In dosul lor și deci în ograda bisericei despre nord erau 2 acarete de locuinți. Și anume Nacul Iane avea o căsuță pe un loc de 2 st. 2 palme (circa 5 m.) iar T. Trandafil avea 6 stânjăni. In măsorištea care se face locului ocupat de aceste 2 acarete în interiorul ogrăzii bisericei, ele aveau o lungime de circa 7 stânjeni (= 15 m.), și o adâncime de 6 stânjâni (= 13 m.) adică *cam 219 m. p.* Aceste acarete au ars în vremea eteriei la 1821 și starea lor a luat o mare primenire după aceasta. (Anexa N). De la aceste acarete până în colțul zidului despre răsărit s'a dat în schimb în 1806 Sept. 1 seniorului Mihula Raimon, pentru locul cedat bisericii spre poarta Cazacilor, mai plătind și adaos de 30 lei pe an bezmăn. (Anexa O). Iar protopopul Lazăr Asachi a avut și el luat cu bezmăn niște căsuțe în ograda bisericii lângă zid în colțul caselor școalei de la vale, după 1803 Oct. 1. (Anexa P).

Iar la 1827, focul cel mare din Iași a ars și biserica sf. Nicolae, cum scrie însemnarea de pe o carte de la biserica Talpalarilor și mai cetim în o scrisoare nedatată a Mitropolitului Veniamin. (Anexa R).

Noi am apucat biserica sf. Neculai cu cele ale lui trei altare; casele parohiale veniau în fundul ogrăzii. Cu restaurarea bisericei s'a schimbat cu totul privelištea și a bisericei și a împrejurimilor sale.

13) Pe actualele trepte ale bisericei la intrare a stat îngenunchiată toată casa Regală, când s'au cetit molitfele de sfințire ale bisericei cu prilejul sărbătorirei de 400 ani de la moartea lui Stefan cel Mare (2 Iulie 1504—2 Iulie 1904). Frumos tablou înveșnicit prin aparatul fotografic, care arată măreția voevodului sărbătorit în al 4 său centenar, de Regele Carol I, care din 1904 începu a-și avea cultul lui Stefan cel Mare, căci în acel moment el număra 38 de ani de glorioasă domnie și n'avea alt înaintaș de cât pe marele Voevod Stefan, pe care până la moarte, l'a întrecut în șiraoa anilor de domnie (Ștefan Vodă de la 1475 April 14—1504 Iulie 2, iar Regele Carol de la 10 Mai 1866 până la 27 Sept. 1914) *cu un an două luni și o săptămână.*

14) Iar astăzi clădirile, ce urmau să se înalţe în partea dinspre oltarul bisericei au fost rase din temelie de către învăpăiatul tineret universitar, executând cu mână forte un gând ascuns al I. P. S. V. de a nu se înstreina şi mârşevi locul sfânt din fundul ogrăzii bisericii, despre altar.

Chestia a provocat nu puţină vâlvă în opinia publică, prin procedura sa, cam în afară de lege. Afacerea se judecă şi astăzi la instanţele judecătoreşti şi încă nu s'a isprăvit; primăria şi-a făcut devizul de expropiere cu circa 650000 lei, dar nu s'a tranşat nimic.

Mă folosesc de prezenţa I. P. S. V. la această cuvântare solemnă, spre a vă reaminti un fapt analog petrecut în 1796 cu locurile vândute din faţa bisericei Albe, azi Mitropolia. Pe atunci nu erau studenţi să se răscoale, dar erau boerii, era negustorimea creştină, care s'a sculat şi a zis că pentru 166 lei bezmene pe an, ce se luau de la cele 9 acarete, dugheni, nu făcea să se mârşăvască un loc sfânt despre altarul Mitropoliei ţării. Zece boeri divanişti înaintează domnului Alexandru Ion Calimah Vodă o anafora, în care arată pe larg cum stau lucrurile şi în sprijinirea cererilor drepte şi sfinte nu recurg la mâna forte a tineretului creştin, ci invocă tăria legilor, după Armenopol cap. III titlu 5, care zice: „*ereticii lucru bisericesc nemişcat să nu agonisască nici cu răsădire nici cu plată, şi care eretic va face una ca aceasta, ceia ce au dat hotărât pentru aceasta, pierde.*“. (Anexa S).

Despre averea veche a bisericei ca odăjdii, odoare, cărţi, acarete, avem ştiri destul de bogate în condicele Mitropoliei, aflătoare astăzi la Academia Română, dăruite de răposatul Mitropolit Iosif Naniescu. (Anexa T, U, V, Y, X, Z).

Şi acum când mă apropii de încheiere, daţi-mi voe să nu-mi pot stăpâni via emoţie, ce o simt că în acest loc sfânt, şi sfinţit prin atâtea fapte mari, să nu evoc tot trecutul Moldovei cu măreţia lui, ca şi cu scăderile sale, şi să găsesc în acest trecut pilduitoare exemple de smerenie creştină, dar şi de înălţare sufletească. Imi perindă pe dinaintea ochilor chipul marelui Stefan, ctitorul urzitor al aceştei sfinte biserici, cu evlavia lui şi cu durerea nepătrunsă în suflet cu prilejul morţii iubitului său frate... *Ioachim.* Văd pe voevozii ţării, cari au primit ungerea de domnie de la înalţii prelaţi

ai Moldovei şi Sucevei! Îmi sună în urechi zgomotoasele meterhanele şi tabulhanele, care primiau pre Voevozii ţării la înscăunare în surle de trâmbiţe şi tobe! Pare că aud rugăciunile melodioase ale bisericei la cântările Tedeumului de înscăunare, al vechiului *is pola eti* sau *mnogaia leati*, după cum peaveţii şi soborul de preuţi cu Vlădica o dădea pe slavoneşte (многаꙗ лѣти) ori pe greceşte (εἰς πόλλα ἔτη).

Şi azi zidurile tac, au amuţit, căci s'a întors maşina lumii, s'a întors cu susu 'n jos, şi din biserica sf. Neculai nu se mai văd prapuri victorioase de războae, ci linţoliul care s'a întins asupra întregei cetăţi a Iaşilor, a cuprins şi bisericele sale, şi din toate nici una n'are mai mult drept să strige, să-şi sune clopotele sale, ca această biserică, care a fost între cele mai mărite, cele mai glorioase şi dânsa cere mai multă dreptate, mai multă băgare de samă şi în numele marelui Stefan Vodă, dar şi în numele gloriosului Rege Carol I, care pe treptele uşii la intrare, supt locul unde stă lespedea cu pisania lui Stefan Vodă a îngenunchiat el cu toată Casa sa Regală spre a spune urmaşilor dinastiei că aici la această biserică să vină din urmaşii dinastiei să se ungă de regi ai României mari de cătră patriarhul şi de cătră toţi mitropoliţii ţării aceia ce vor avea cinste a fi Regii României.

Amin.

ANEXE

Anexa A

Etimologia cuvântului *Iaşi:* după *A. Pictet* „Les origines Indo-Européennes" sanscrit *as, asi;* lat. *ensis;* altdeutch *asc,* scandinav *askr,* anglo saxon *aesc,* lituan *osis,* ill *jasen,* pol. *iesion,* rus *iaseni,* vsl. *iasika,* = frasin, sansc. *as* = jacere, projicere; *asana* = asvârlire; *asa* = arc, *asana* = săgeată, *astra* = armă de asvârlit săgeţi (apud. Surete ms. XXII, 911).

In greacă μελία însemnà şi *frasin* şi *lance.*

După scriitorii maghiari tulpina cuv. *Iaşi* ar fi turanică-mongolică. In ungureşte *jász* = der Iazyge, Iazigii; iar *ij* = der Bogen, arc; *ijász* = arcaş şi Iàsz (= Iás) arcaş; cuman *yaa* = arcus (şi *camâ*), iar *jas* (aestas), *jaz* şi *yas,* (lacrima). *jas* (pueritia); *yas* (vita, viridis), după Codex cumanicus 118.

Anexa B

mahalaua Trepezănească

Din documentele ce vorbesc de case în Iaşi pe uliţa Trepezănească, dăm câteva cu mult înainte de catastihul din 1755.

1) *7150 Sept. 5 (1641);* locurile lui Vasile Ianciul, T. Supţirelu şi Ioan Motohoiul, Dănilă fustaşul despre Doamna în mahalaoa Stâpăzăniască (стѫпѫзѫниѩскѫ); (I. Neculcea III, 99).

2) *7175 Sept. 6 (1666).* Se aduc mărturiile bătrânilor din „трѫбѹженѣскѫ" care ţin minte de la Petru Vodă Şchiopul şi Tomşa Vodă; popa Ursu, Gh. Bogdan, Ionaşco Marin, Rusul aprod, Pană, Iordachi Leahul, Nastasia Gărboviţoaie,

Safta Ursul şi Ihnătoae Săbieriţa; Precup hotnog de Iaşi, Măricuţa fata lui; copii ei Tanasă şi Ion. (Surete ms. XVII, 76).

3) *7175 Sept. 16 (1666).* Se scrie „търкожонıаскъ) (idem 80).

4) *7177 Iunie 18 (1669)* se scrie „търбꙋжинѫаскѫ" (idem 83).

5) *7177 Iune 24 (1669)* se scrie тѫрбꙋженѣаскѫ (idem 87).

6) *7177 Iulie 27 (1669)* se scrie трѫбꙋженѣаскѫ (idem 92).

7) In *7211 Oct. 30 (1702)* se scrie трѫбꙋженıаскъ (idem 96).

8) *7177 August 29 (1669)* se scrie търбꙋжинıаскъ; erau uliceri Ivan armanul, Maxăn armanul, Crâstea armanul trăistar, Boghiţa, (idem 102).

Apoi alte forme: стрепъжъненскъ (1775), стрепъзъненскъ (1798), страпезъненска (7267), страпезонѣскъ (1765), страпезъненскъ (1784), стрѫпезенѣскъ (1784), стрѫпезъненскъ (1801—1827) care se începea de la Podul de piatră, zis a lui Stefan Vodă Tomşa în gura Căcăinei. (I. Neculce III, 99—103).

In 1775 uliţa Trepezeneasa număra 58 de case, din care 2 biserici: Sf. Ion Zlataust şi Bărnovschi, iar ca ocupaţiune erau: bacal 1, birnici 4, blanar 1, boeri 1, borozan 1, breslaşi 2, calaraş de Ţarigrad 2, călugăr 1, capichihae 1, căpitan de agie 1, ciobotar 1, croitori 2, cupeţ 2, dascal 1, doftor 1, egumeni 2, făclieri 2, fanaragii 1, grec 1, jidovi 4, mănăstiri 2, nagaragiu 1, nevolnici 8, peaveţ 1, pitar gospod 1, preut 1, ruptaşi 8, săraci 9, Iertaţi 1, seimani 12, streini 1, şalar 1, lemnar gospod 1, zlatari 2. (Cf. Ion Neculce I, 17—21).

Etimologie: Trabzun (Trebizonda), *tarabuzan*, de Trebizonda, a dat pe *Trăbujan* — Trepezăneasa (I. Neculce II, 239).

Anexa C

Şi scrie cronicarul Gr. Ureche: „şi de acolo (de la Vadul Jurăi în lupta contra lui Nalivaico) sau intors Stefan Vodă şi au descălecat târgul Iaşii, şi în lauda lui Dumnezău au început a zidire biserica lui Sfeti Neculai". (Let I², 162).

La care Simion dascalul, unul din adnotatorii cronicii lui Ureche, socotit după alţii (C. Giurescu) că el ar fi ade-

văratul scriitor al cronicii zisă a lui Ureche) scrie mai jos: „Întru acest an 6999 să ştii cetitorule că au zidit Stefan Vodă biserica lui Sfeti Nicolae din târgu din Iaşi, de nu crezi caută la veleatul ce scrie deasupra uşei, iară nu cum scrie înapoi.“ (Let I², 169).

Anexa D

7001 August 10 (1493). Inscripţia bisericei sf. Nicolae din Iaşi.

въ имѣ ѿца и сна и стаго дХа. Іѡанъ Стефан воевода бжіею | мастїю гсдрь земли молдавскои. снъ гсдна Богдана воеводы. изволи. | и създа сзи Храмъ въ памет и въ молва. стаго ѥрарХа и чюдотворца Ни | коли. въ за дѹшїе ѹсопшихъ дѣд и родїтелем и братѣ наша. и за здравїе на | шего гсдства. и чѧд нашихъ. иже и сѹздати починаХомъ. въ лѣтѡ | ҂ѕцчѧ мсца юніа а и сѹвръшисѧ. въ ҂з иное лѣто. мсца. авгѹст ї.

In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Ioan Stefan Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, fiul domnului Bogdan Voevod; voi şi zidi acest hram întru pomenirea şi spre ruga sfântului Ierarh şi de minuni făcător Nicoli, spre sufleţia răposaţilor bun şi părinţi şi *a fratelui nostru;* şi spre sănătatea noastrei domnii şi a copiilor noştri, care şi a se zidi s'a început în anul 6999 luna Iunie 1, şi s'a săvârşit în anul 7001, luna August 10.“

(Melhisedec Notiţe 250; N. Iorga Inscripţii II, 135; N. A. Bogdan Iaşii II 192 (decalc) Gh. Balş Bisericile lui Stefan cel Mare 61 (decalc).

7002 Oct. 12 (1493). Inscripţia bisericei din Borzeşti pe Trotuş.

Іѡ Стефанъ воевода бжіею мистїю господарь земли мѡлдавскои | и съ прѣвъзлюбленным своим сном Ѧлеѯандрѡм. сѹздаша | сзи Храмь еже ест ѹ Борзеци на Тотрѹши ѹспѣнію прѣстѣи | віци въ молвѫ себѣ и в памѧтѣ стопочившихъ пред | ѡѡв и родителеи нХъ. иже сѹздати начасѣ вато | ҂за мсць юл Θ и сѹвръшисѣ вато ҂зв. а господ | ства его лѣто л. и ѡсмое текѹщее мсца ѡкт. вı“.

Іѡ Stefan Voevod cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, şi cu prea iubit al său fiu Alexandru, zidit-au acest hram, care iaste în Borzeşti pre Totruş al Adormirei prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, întru ruga sa şi *spre pomenire sfânt răposaţilor strămoşi şi ai părinţilor lor*, care a se zidi se începu la anul 7001 luna Iulie 9 şi s'a săvârşit în anul 7002, iar al domniei sale în al treizeci şi optulea curgător, luna lui Oct. 12.

(Apud Melhisedec Notiţe 125; Gh. Balş, Bisericile lui Stefan 86 (decalcul pisaniei); N. Iorga Inscripţii I, 26).

Apropierea acestor 2 inscripţii pune biserica din Iaşi pe acelaşi picior ca şi cea din Borzeşti. De cât biserica sf. Neculai din Iaşi începută în 1 Iune 1491, a fost sfârşită în 10 August 1493; deci a durat zidirea ei *26 de luni;* şi când să fie aproape gata de tărnosire; s'a pus să zidească şi la Borzeşti o altă biserică, începută la 1493 Iulie 9, deci cu o lună înainte de a se sfinţi biserica din Iaşi şi o isprăvi în 12 Oct. 1494, deci a ţinut zidirea ei *15 luni de zile.*

Faptul că la Iaşi pune şi *a fratelui nostru*, devoţiunea familiară a început-o Stefan Vodă cu Iaşii, nu cu Borzeştii.

Termenii se osebesc în cele 2 inscripţii: дѧд (Iaşi), предков (Trotuş).

дѣдъ (slavon) = дѣдъ (rus) le grand-père; aïeul; прѣдъкъ (slav); предокъ (rus) = ancêtre, aïeul, предки les ancêtres.

Deci la Iaşi se rădică biserica întru pomenirea *bunicului* său — Alexandru cel Bun, a *tatălui* său Bogdan Vodă, şi a fratelui său (care?); — iar la Borzeşti rădică biserica întru pomenirea *strămoşilor* şi a *părinţilor acestora*, adică a răstrămoşilor; ar fi dar Roman Vodă şi Petru Vodă şi aşa mai sus.

Născătorilor direcţi le închină biserica de la Iaşi; înaintaşilor săi strămoşi şi restrămoşi le închină biserica de la Borzeşti.

Anexa E

A) *Ştiri despre Iaşi supt Alexandru cel Bun şi urmaşii lui.*

6916 Octombre 6. In tratatul comercial încheiat cu ne-

guţitorii din Liov, se arată că pentru comerţul cu Tatarii erau trei centre vamale, Suceava, *Iaşi*, Tighina ori Cetatea Albă.

— а кто идетъ до татарьскои сторонѣ, отъ ві кантари, у Сочавѣ однъ рубель серебра, у асы тридесате грошь а у бѣлыи городъ полъ рубель = iar cine merge spre laturile Tătărăşti pentru 12 cântare la Suceava (va plăti) o rublă de argint, *la Iaşi 30 de groşi*, iar la Cetatea Albă jumătate de rublă.

— а кто иметъ погнати скотъ до татаръ на головное мыто. у Сочавѣ отъ скота четыри гроши, а у асы два гроши. а на таганакачю два гроши = iar cine are a duce vite la Tatari, la vama principală, la Suceava, de fiecare vită patru groşi *iar la Iaşi doi groşi*, la Tighina doi groşi.

— а отъ сто овецъ у Сочавѣ шестьдесате гроши, а у асы тридесате гроши, а на таганакачю тридесате гроши = iar de una sută oi, la Suceava 60 groşi, *iar la Iaşi 30 groşi*, „la Tighina 30 groşi."

то мыто тѣмъ що идутъ до татаръ = aceasta iaste vama celor ce merg la Tatari. (Cf. M. Costăchescu Doc. II, . .); Arh. ist. . . .

Acelaşi text neschimbat în privilegiul comercial acordat de Ştefan Vodă Liovenilor în 6942 Mart 12 zile; atâta că scriitorul scrie ıасы, nu асы. (Cf. M. Costăchescu Doc. II...).

Iar în 6964 Iuni 29 Petru Vodă Aron reînoeşte privilegiile Liovenilor, dar desfiinţază vama de la Tighina şi o introduce la Lăpuşna „оу лапоушном", şi vorbind de Iaşi zice *târgul Iaşilor* „оу ıаском торгоу"; şi *Iaşi* „оу ıасоХ".

(Cf. M. Costăchescu Doc. II . . .).

B) In 6942 Oct. 8, Ştefan Vodă dă acest privilegiu lui Jurj Atoc:

...жоржь Атокъ дали есми емоу едно село на върхъ саратѣ где ест жоуде фъть и Илїе. да боудетъ имъ жоудечиа оуриькъ и под оурикъ да са не даст никомоу. и инъ

соудецъ да не имаютъ развѣ да дръжатъ ѿт нашего двора ѿтъ жсъ = Jurj Atoc datu-i-am înşine lui un sat la obârşia Saratei, unde iaste jude Fătu şi Ilie să-i fie lui (îmbe) judecille uric şi supt uric să nu se dea nimărui. Şi alt judeţ să nu aibă, fără numai să ţie de *curtea noastră din Iaşi.*

Se scriu din Iaşi mai multe urice, fiind Vodă cu divanul său la Iaşi.

a) In *6942 Mai 25 (1436)* Stefan Vodă este *în Iaşi* şi dă uric popei Ioil *(din Iaşi?)* un pustiu la Cărligătura иднꙋ поустынїо на кырлигатꙋри) să-şi facă o mănăstire (щобы оучинет собѣ монастира). писа костѧ оу ꙗскомъ тыргꙋ = în Târgul Iaşilor. (M. Costăchescu Doc. I, 391).

b) In *6953 lune 25 (1495).* Stefan Vodă scrie din Iaşi actul de alianţă cu marele Cazimir al Poloniei, пис оу ꙗсоХ scris în Iaşi (idem II, 727).

c) In *6957 lunie 27 (1449).* Alexandru Vodă dă din Iaşi uricul pentru privilegiile mănăstirei de la Poiană (Probota) în judecarea satelor ascultătoare (присꙋХаютъ) de mănăstire. писа васко граматикъ оу ꙗсоХ = a scris Vasco gramatic în Iaşi (Idem II, 392).

d) *c. 6958 Mart 24 (1450).* Bogdan Vodă scrie voevodului Ardealului în chestia acuzării de tălhărie a lui Dominic şi Dimitrie apărându-i; scrisoarea e dată din „datum in fforo Filistinorum. ante annuncciacionem Beate Virgin.“ (Idem II, 753).

e) In *6962 August 25 (1454)* Petru Vodă Aron întărind privilegiile măn. Moldaviţa în ceia ce priveşte scutirea de vamă de peşte pentru carăle, cari aduc peşte la mănăstire ori de la Dunăre, ori de la Nistru, ori din alte bălţi, să nu plătească vamă, fiind vămile vândute ori nevândute în 8 oraşe, între care este şi „ни ꙋ ꙗскомъ тръгꙋ = nici în *Târgul Iaşilor*“ (idem II, 508).

f) *6963 Februare 8 (1455).* Alexandru Vodă *fiind în Iaşi* întăreşte privilegiile mănăstirii Neamţului. Uricul e scris de Dobrul logofătul în Iaşi. „пис Добрꙋл оу ꙗсѡХ“. (idem II, 526).

g) Nu fără interes este ştirea comunicată de dl. Duf ebraist despre un vechiu doctor evreu rabi Şaloma ben Arwai, care

locuia *în Iaşii din Valahia în vrăstă de peste 80 ani, şi cari de 40 ani locuia în Iaşi, versat în ştiinţele Cabalei;* aceasta înainte de 1500 (T. Codrescu I, 163).

C) *Ştiri de Iaşi supt Stefan cel Mare,* înainte de zidirea bisericei sf. Neculai.

a) In *6967 Iune 12 (1419).* Stefan Vodă dă din Iaşi un uric lui Ion Negrescul: писа вѹлпаш ѹ ıасеХ = a scris Vulpaş în Iaşi (I. Bogdan. DStef. I, 32.

b) In *6977 Oct. 20 (1469).* Stefan Vodă dă din Iaşi uric lui T. Zvâştală (Preutul); писа стецко ѹ ıасоХ „a scris Steţco în Iaşi". (Arhiva Iaşi, XI, 86; I. Bodgan DStef I, 139).

c) In *6978 April 1 (1470)* Stefan Vodă în privilegiul ce-l dă măn. Neamţului pentru scutire de vamă a 3 cară peşte, înşiră 6 locuri de vamă, între care arată şi Iaşi „ни ѹ ıас = nici la Iaşi. (I. Bogdan DStef I, 144).

d) In *6980 Ghenar 25 (1470).* Stefan Vodă vorbind de întăriturile ce le dă lui Şandro Tătăranul, arată că cele 3 sate „монмецри и Грѫки и Жамири" vin în sus de târgul Iaşi „повкни ıаского трѫга". (M. Costăchescu. DStef 77; T. Codrescu I, 177).

e) In *6983 Martie 11 (1475).* Stefan Vodă dă uricul Dodeştilor pe Jigălia la Fălciu, şi-l scrie din Iaşi. (I. Bogdan DStef I, 198).

f) In *6984 Mai 22 (1476),* Stefan Vodă în preajma războiului de la Valea Albă se afla în Iaşi de unde dă vornicului Muşat satul Popricanii. Uricul e scris în Iaşi „писа Иѡн.

D. Ştiri de Iaşi supt Stefan Vodă după zidirea bisericei (1491—1493).

1) In *7000 Mart 17 (1492)* se arată că diacul de divan Alexa Popovici era din Iaşi, „ѡт ıас" (M. Costăchescu DStef 162).

2) In *7003 Febr. 3, 4 şi 5 (1495).* Stefan Vodă stă 3 zile în Iaşi cu toată curtea sa, când dă 4 urice lui Ion Buzea satul Salcea şi lui Toader Pisar Răzina pe Nistru şi altora. (I. Bogdan DStef II, 69, 71; M. Costăchescu DStef. 194, 199).

3) In *7005 Ghenar 20, 22, 28 (1497).* Stefan Vodă stă 3 zile în Iaşi, cu toată curtea sa, când dă 3 urice lui Neagu Călmăţui satul Mileştii, danie Voroneţului şi lui Mihai Mândrea satul Liteştii. (I. Bogdan Doc. Stef. II, 97, 101). Prezenţa lui Stefan în Iaşi în vreme de iarnă stă în legătură cu pregătirile lui Albert al Poloniei pentru a merge asupra Turcilor; iscoadele lui Stefan l'au făcut să nu stea numai în Suceava, ci a stat în Ianuarie prin Iaşi; iar în *Februarie şi Martie stă în Vaslui,* mai sigur contra unui atac de la Nord şi mai aproape de a privighea înaintarea armatei Polone spre Nistru! Din Vaslui dă 12 urice în diferite afaceri. Aici îşi avea biserică sf. Ioan Prediteci, zidită încă din 1490 Septembre şi palatul său domnesc, de care vorbeşte Vasile Vodă în scrisoarea sa cătră Racoviţă Cehan (Surete III 325) şi Paul de Alepo. (Arh. istorică I, 2, 61).

4) In *7008 Martie 17—30 (1500).* Stefan Vodă stă 2 săptămâni în Iaşi cu toată curtea sa şi dă mai multe urice în diferite afaceri. Cauza acestei zabave la Iaşi stă în legătură tot cu venirea a doua oară a lui Albert cu Leşi în Martie 7008 (1500), când au ars şi Botoşanii. Pregătirea luptelor de rezistenţă contra Polonilor o face Stefan Vodă la Iaşi. (I. Bogdan DStef II, 169—180); (M. Costăchescu DStef 231).

5) In *7009 Iunie (1501)* îl găsim pe Stefan Vodă stând în Iaşi şi dând uric de milă măn. Neamţului. (I. Bogdan DStef 184).

6) In *7010 (1502).* Stefan Vodă petrece luna lui Ianuarie în Huşi; *Februarie în Iaşi,* iar Martie în Vaslui, de unde dă multe urice în diferite afaceri. Pare că aceasta ar fi ultima lui peregrinaţiune, la o vrâstă de 70 ani să-şi revadă cele *trei* ctitorii ale sale şi mai ales devoţiunea lui de la Iaşi, la sf. Neculai pentru *bunul* său (дѣд) *Alexandru,* pentru *tatăl* său (родителъ), *Bogdan şi pentru fratele* său (наш братъ), *Ioachim?*

Care era fratele lui Stefan cel Mare, mort şi îngropat cred la Iaşi? Iată familia lui Stefan cel Mare, după ultimul studiu al d-lui M. Costăchescu (DStef. 1—16).

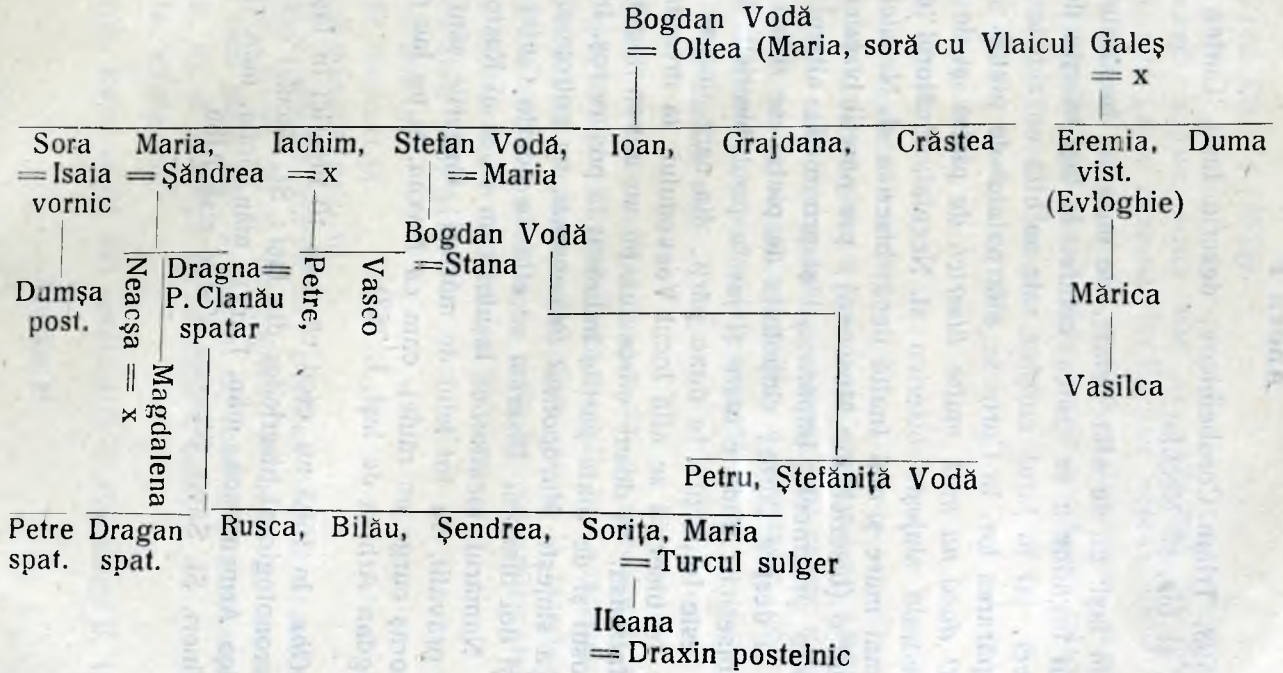
Bogdan Vodă
= Oltea (Maria, soră cu Vlaicul Galeş
= x
Sora
= Isaia
vornic
Maria,
= Şăndrea
Iachim,
= x
Stefan Vodă,
= Maria
Ioan,
Grajdana,
Crăstea
Eremia,
vist.
(Evloghie)
Duma
Bogdan Vodă
= Stana
Dumşa
post.
Neacşa
= x
Magdalena
Dragna =
P. Clanău
spatar
Petre,
Vasco
Mărica
Vasilca
Petru, Ştefăniţă Vodă
Petre
spat.
Dragan
spat.
Rusca,
Bilău,
Şendrea,
Soriţa, Maria
= Turcul sulger
Ileana
= Draxin postelnic

Anexa F

1593. Trifan Corobeinicov, descrie Iaşii, Curtea domnească şi bis. sf. Neculai.

„In Iaşi nu se află cetate, de oare ce împăratul Turcesc nu îngădue a se rădica cetate. In Iaşi trăeşte domnul Moldovei, iar în jurul curţilor sale se află un zid de piatră spre apărarea lor. In Curte se află palatul de piatră. In Iaşi sânt *10 dacă nu mai multe biserici*, de piatră şi de lemn; de catedrală slujeşte biserica sf. Neculai, făcătorul de minuni, mai mare şi mai înaltă decât biserica sf. Neculai *Gostuneanul* o (biserică din Moscova); pre păreţii bisericii sânt zugrăvite praznicele împărăteşti şi proorocii; altarul e zugrăvit şi despre Curte; clopotniţa de piatră se ridică peste tinda bisericii; tinda e mare şi jur în jurul bisericii; iar biserica este împărţită în doao părţi, din care una se încălzeşte; în biserică se află locul Voevodului, la dreapta cum întri întrânsa, în dosul clirosului, pe un anvon îngrădit ca şi clirosul şi de toate părţile îmbrăcat în postav roş. In acea biserică slujeşte *Mitropolitul Beleanschie*, un potropop, patru popi şi doi diaconi. Biserica se află în poarta Curţei domneşti. Numărul locuitorilor Iaşului cam ca şi ai Rostovului; multe prăvălii, cu tot felul de mărfuri; târgurile sânt bune. Supt oraş curge un râuleţ, cam ca Maxna, şi un lac mare". (I. Bogdan Arhiva de Iaşi, I, 763).

Obs. In 1593 nu cred că erau 10 biserici în Iaşi. Iată şirul cronologic al bisericilor din Iaşi: Sf. Neculai cel mare, biserica Armenească; măn. Dancu, măn. Golia, măn. Galata; Sf. Vineri, Sf. Sava, Biserica Veche zisă Albă.

Anexa G

7142 Mai 14 (1634).

ватѡ ѱзрмв. мсца маи ді. катастих за ѡвроач. и
мастъ. что дал и поновил Іѡ Василіе воевод. бжію мастію
гспдръ земли мѡлдавскои. попом. и диаконом. своим ѡт
цркв гспдвми. ѡт ласких трхг. идеж ест Храм архиерарха и
чюдотворца Хрства Неколае.

п злати. пинѣзи готови.

ві воли. тиж

ні свини тиж

ѕ колоди жита тиж

и по една ѡдежда ѕ едни год. излишаем их десѣтин за
пчели. и за вин и горщин за ѡвци. и за свини. и тиж еди-
ном попу. по д люди. за работ. и діаконом по в люди.
тиж и печетлуит да не имает продати

Іѡ василіе водъ

„Anul 7142 luna Mai 14 catastih de obroace şi milă ce a dat şi a înoit Iω Vasilie Vodă din mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, popilor şi dascalilor săi de la biserica domnească din târgul Iaşilor, unde iaste hramul arhiereului şi de minuni făcătorului a lui Hristos Nicolae.

80 zloţi bani gata.

12 boi tij.

18 mascuri tij.

6 coloade grâu tij.

şi câte o odăjdie într'un an; scutirea lor de deseatină, de albinărit, şi de vin şi de goştină, de oi şi de mascuri şi iarăşi unui popă câte 4 oameni de robote, şi diaconiţei câte 2 liude, tij, şi pecetluit să nu aibă a dare.

Iω Vasile Vv.

(Ac. Rom. CCIV 50; publicat în T. Codrescu II, 151).

Anexa H

Stefan Vodă Tomşa a înlesnit sleahul cel mare al carălor cu povoară, ce veniau dinspre Ţuţora şi Tartaria şi a fă-

cut *Podul de piatră* la gura Cacainei, zis multă vreme Podul lui Stefan Vodă. Se înlesnea drumul spre vamă — Carvasarà — prin uliţa zisă a *Frecăului.*

Iar la curtea domnească a făcut biserica domnească de pe poartă, scrie Miron Costin, despre care în notiţă se zice: „care biserică o au mărit şi o au înfrumuseţat, de unde este scaonul domnesc spre uşă, Măria sa Mihail Vodă Racoviţă în domnia sa cea dintăi în anul 7213 (Let I², 286).

Anexa I

Şi scrie *Nec. Costin* în cronica sa:

...iară de primavară s'a apucat să lucreze la biserica sf. Neculai de lângă Curtea cea domnească, că era biserica descoperită şi clopotniţa stricată. Deci cu toată osârdia s'au apucat şi au tocmit clopotniţa şi au istovit şi zidul prin prejurul bisericei la veleat 7185, şi au făcut şi o cişmea, adică fântână în zidul bisericei despre poarta cea mare a curţei domneşti, aducând apă pe oluri de departe, la care au fost ispravnic Abaza clucer, şi au zugrăvit preste tot pridvorul lui S. Nicolae, apoi şi biserica au zugrăvit-o pre dinlăuntrul şi au trimes în ţara Leşască de au adus sfeşnicile cele mari de aramă şi alte vase multe de argint au făcut, şi cari sânt şi astăzi în sf. Nicolae. Aşijderele au făcut şi cerdacurile cele înalte dinspre Casa domnească cea mică cu multă cheltuială ca la Ţarigrad; şi şi-a făcut şi gropniţa în sfântul Nicolae înăuntru, dar n'au avut parte ca aceia, în care gropniţă s'au fost mai pre urmă îngropat Cantemir Vodă". (Let II² 14).

Iar *I. Neculcea* scrie: „au dres clopotniţa la sfântul Nicolae şi au şindrilit preste tot, şi au făcut zid împrejur şi au zugrăvit pristolul precum se vede şi au adus şi apa pe oale până în zidul acestei bisărici, care pre urmă s'au astupat netocmind-o nime". (Let II² 210).

— *Nec. Costin* vorbind de a treia domnie a Ducăi Vodă scrie:

„Iară în primăvara (7188) au săvârşit de zugrăvit şi biserica lui sveti Nicolai pe din năuntru, pe cât rămăsăsă neistovit de Antonie Vodă Roset, de la ferestre în gos. (Let II² 18).

— *N. Mustea* în cronica sa spune acestea: „Au dires clopotnița la sfeti Nicolai și au șindilit-o preste tot, și au zugrăvit pridvorul, și zid împreĝur au zidit precum se vede; adusau și apă pre oale până în zidul bisericei". (Let III_2 18).

— *Alex. Amiras* în cronica sa scrie: „acest domn au înoit biserica lui sfeti Nicolae, ce iaste în preajma Curții domnești, au zugrăvito și iau făcut și zidul ei". (Let III^2 104).

Obs. Cronicarii toți tac că Atonie Vodă Ruset a făcut cele 3 altare: *sf. Neculai* — în mijloc, sf. *Ștefan* spre nord și *sfânta Vârvara* spre sud.

Anexa J

7185 Martie 29 (1677). Hrisov de la Antonie Vodă Ruret.

...Nefiind scaon de Mitropolie aice în târgul nostru în Iași, și fiind această sfântă biserică din târgul din Iași aproape de curte, unde iaste hramul arhierarhul și de minuni făcător a lui Hristos Nicolai, carea iaste zidită și făcută dintruntăi de prea bunul și fericitul domn bătrânul Iw Stefan Voevod; și fiind întru ačasta vriame stricată de foc și de ploi de ĝos din urzirea ei până sus în vârv, n'am vrut să o lăsăm să să râsâpiască, și să se strice de tot; ce am luat pe domnul Dumnezău întru ağutor și am pus multă cheituială de am tocmit de ĝos până sus și iam tocmit clopotnița și o am înfrămșat cu toate podoabele cum să cade desăvărșit; și iam făcut ziduri și chelii prin preĝur și o am făcut ačasta și scaon de Mitropolie, să fie închinată scaunului celui vechiu, mitropoliei de Sučava, ca să fie amândoao un scaon de mitropolie nedespărțite a toată țara Moldaviei; și le-am dat în mâna părintelui și rugătorului nostru Dosoftei arhiepiscop și Mitropolit a toată țara; să hie amândoao nedespărțite în mâna svenției sale, până când va fi în cinste această Mitropolie; așijderea și pre urma Svenției sale, pre cine va alege Dumnezeu să hie Mitropoliți, tot un Mitropolit să hii la amândoao Mitropoliile și la toată Eparhia lor până când va sta țara Moldaviei.

Obs. Nici Antonie Vodă Ruset nu pomenește de cele trei altare.

Adaos la Anexa J

7188 Martie 29 (1679). Antonie Vodă Ruset sporeşte milele preuţilor de la sf. Neculai domnesc.

...„Şi iarăşi am socotit şi am făcut obiceiu legat, cine ar hi vameşi la chirvăsărie să hie dator să dea pre an *câte 120 ocă untdelemn*, să hie de candelă la sfânta Mitropolie, la sfeti Neculai; însă acest untdelemn să nu să dea din vama domnească, ce să hie dator vameşii cei mari a da de la dânşii din venitul lor.

Aşijdere şi cine va hi căminar mare să hie dator a da într'un an câte *70 bezmene* de ceară la sfânta Mitropolie la sveate Nicolae; însă ačastă ceară să nu fie din venitul domnesc din camănă, ce din venitul cămănarului celui mare cine va hi, aşa să hie legat în toţi aii până când va sta sfânta Mitropolie".

(C. Erbiceanu „Mitropolia Moldovei" 3.

In 7270 Avgust 5 (1762) Gr. Ion Vodă Calimah sporeşte milele preuţilor atât de la biserica *despre gospod* (sf. Neculai) cât şi la biserica *despre gospojda* (biserica de pe poartă). „Şi ca să lipsască acele supărări şi pagube ce are, sau făcut socoteala de toţi banii ce avea să ia pe an şi au cuprins 739 lei 12 bani; de care şi izvod anume de aceşti bani arată să aibă a lua din visteria gospod de doao ori pe an; însă 369 lei 66 bani la zi întăi a lunii lui Septembre şi 369 lei 66 bani la zi întăi a lunii lui Martie". (Ist. M. M. 28).

— In 1764 Iulie 14 Alex. Ghica Vodă cetind hrisovul de danie de la Gr. Ion Vodă sporeşte veniturile preuţilor la cele 2 biserici din Curtea domnească, diaconii, cântăreţii şi canonarhii şi ţircovnicii „să ia vadra de vin domnească nu de la Odobeşti ci din curte. Şi fiind că vadra aceasta domnească dintru început vădrărit n'au dat au de au fost vădrăritul *în credinţă* sau *în vânzare*, hotărâm ca vădrărit pe ori cât vin va eşi vadra aceasta să nu dea, ci să fie scutiţi şi aparaţi de cătră vădrari. Insă acest vin cât va eşi să se facă *opt* părţi: adecă *şase* părţi să ia preuţii ce slujesc sfintele leturghii (*trei* părţi preuţii de la biserica cea mare şi *trei* părţi preuţii de la biserica despre Doamna) *o parte* dia-

conul şi cântăreţul, *o parte* canonarhii cu ţircovnicii". (Ist. Mitr. pg. 30).

— 1780 C. D. Moruz Vodă lărgeşte milele şi scuteşte de darea ajutorinţei pre toţi preuţii din ţară. Ei ca răspuns la această scutire se îndatoresc a da la Mitropolie fiecare preut şi diacon câte 60 bani pe an; în schimb însă şi Mitropolia să fie îndatorită a trimete pe fie care an câte 1200 lei la Epitropia şcoalei mari din Ţarigrad. (Ist. Mitropoliei, 35).

Anexa K

7201 Mart 17 (1693). Nec. Costin scrie acestea de îngroparea lui C. Cantemir Vodă.

...iară când au fost veleatul 7201 în luna Martie, în 17 zile au murit şi Cantemir Vodă, după ce au domnit 8 ani fără trei luni, şi lau astrucat cu mare cinste în biserica cea domnească a lui Stefan Vodă cel Bun, unde iaste hramul sfântului Nicolae, în gropniţa ce şi-a fost făcut Antonie Vodă Ruset." (Let II² 39).

Anexa L

Ungerea domnilor Moldovei în biserica sf. Neculai gspd.

Cronicarii ţării pentru secl. XVII nu pomenesc nici unul de ungerea domnilor la venirea lor în scaun, în biserica sf. Neculai gspod. Cum însă era obiceiul ungerii, după fixarea definitivă a capitalei la Iaşi, dăm lista Mitropoliţilor şi a domnilor unşi la sf. Neculai în şir cronologic:

Mitropoliţi	Domni
Anastasie Crimca 1608—1617	Stefan Vodă Tomşa 1611
	Radu Mihnea 1616
Anastasie Crimca	Gaspar Gratiani 1619
a 2-a oară 1618—1629	Alexandru Iliaş 1620
	Stefan Tomşa 1621
	Radu Mihnea 1623
	Miron Barnoschi 1626.

Biblioteca Documentară
Piatra Neamţ

Atanasie 1629—1632	Alexandru Cuconul 1629
	Alexandru Iliaş 1631
Varlam 1631—1653	Miron Barnovschi 1633
	Moise Moghilă 1633
	Vasile Lupul 1634
Ghedeon I 1653—1659	Gh. Stefan Vodă 1653
	Gh. Ghica 1658
Sava 1659—1664	Stefăniţă Vodă Lupul 1659
	Evstratie Dabija 1661
Ghedeon II 1664—1670	Gh. Duca 1666
	Iliaş Alexandru Vodă 1666
	Gh. Duca 1668
Dosoftei 1670—1688	Stefan Petriceico 1672
	D. Cantacuzino 1673
	Antonie Ruset 1675
	Gh. Duca 1678
	C. Cantemir 1685
	D. Cantemir 1693 [1])
Sava 1687—1701	C. Duca 1693 [2])
	Antioh Cantemir 1695
	C. Duca 1700
Misail 1701—1708	Mihai Racoviţă 1703
Ghedeon III 1709—1723	Nec. Mavrocordat 1709
	D. Cantemir 1710 [3])
	N. Mavrocordat 1711 [4])
	Mih. Racoviţă 1716

1) „ducândul boerii *după obiceiu* la sf. Neculai, unde acolo i-a cetit molitfa de domnie părintele chir Gherasim patriarhul de Alexandria; şi aşa eşind din biserica mare cu alaiu domnesc la Curte (Let II² 3).

2) şi l'a dus la biserică (la sfeti Nicolae) şi i-a cetit molitfa de domnie (Let III² 25; 110).

3) „şi aşa intrând în oraş au mers la biserică la sfeti Nicolai, unde la cetit molitfa de domnie chir Ghedeon Mitropolitul ţării; şi de acolo mergând cu alai domnesc la Curte II² 89).

4) La 8 Noembre a intrat Neculai Vodă în Iaşi cu alaiu şi cu pompă domnească şi mergând la biserică la sf. Neculai, a intrat în altar şi ia cetit molifta de domnie chir Pahomie, episcop de Roman şi eşind din biserică a mers la Curte (Let II² 131).

Mitropoliţi	Domni
Gheorghie 1723—1730	Gr Ghica 1727 [1])
Antonie 1730—1738	C. Mavrocordat 1733 [2])
	Gr. Ghica 1735
Nechifor 1738—1750	C. Mavrocordat 1741
	Ion Mavrocordat 1743 [3])
	Gr. Ghica 1747
	C. Mavrocordat 1748
	C. Racoviţă 1749
Iacov Putneanul 1750—1766	Matei Ghica 1753
	C. Racoviţă 1756
	Scarlat Ghica 1753
	I. Calimah Teodor 1758
Gavril Calimah 1760—1786	Gr. Calimah 1761
	Gr. A. Ghica 1764.
	Gr. Calimah 1767
	C. Mavrocordat 1769
	Gr. Ghica Vodă 1774
	C. D. Moruzi 1777
	Alex. C. Mavrocordat 1782.
	Alex. I. Mavrocordat 1785
Leon Gheuca 1786—1788	Alex. Ipsilant 1786
Iacov Stamate 1792—1803	Alex. Moruzi 1792
	Mihai Suţu 1793

1) *7235* ...eşitau înainte caimacamii cu toată slujitorimea şi cu orăşăni şi lau dus cu mare cinste până la sf. Nicolae, tâmpinândul arhiereii cu tot clirosul bisericesc şi lau încununat spre domnia Moldovei *părintele Gheorghie* Mitropolitul şi de acolo eşind au intrat în curţile domneşti". Let II² 364).

2) *7241*, eşituiau înainte caimacamii cu toţi boerii şi cu mulţi orăşeni la Valea adâncă şi sau împreunat după obiceiu, aducândul cu frumoasă poletie până la sf. Nicolai, unde lau tâmpinat Mitropolitul Ţării *chir Antonie* cu alţi episcopi şi cu tot clirosul bisericesc, şi intrând în biserică lau blagoslovit spre Domnia Moldovei". (Let II² 376).

3) *1743*. Iar după ce sau apropiat de laşi iau eşit înainte şi Caimacamii cu mare alaiu ducândul *întâiu* la sf. Neculaiu de iau cetit molitfele domniei, *mitropolitul Nechifor*, care era socru agăi Lupului" (Let III² 205).

Iacov Stamate 1792—1803	Alex. I. Calimah 1795
	C. Ipsilant 1799
	Alecu Suţu 1801
	Alexandru C. Moruzi 1802
Veniamin Costachi (1803—1842)	Scarlat Calimah 1812
	M. Gr. Suţu 1819
	Ioniţă Sturza 1822
	M. Sturza 1834
Sofronie Miclescu	Gr. Ghica 1849
	A. I. Cuza 1859

Anexa M

Fără dată (c. 1670).

Pe o piatră mormântală scoasă din stradă, de supt şinele tramvaiului:

сѫн камен сѫтво | рн. и ѹкраси. Ѕахарїѧ срѹжѣрѫ и жена его елїа | на сынѹ | своемѹ (кѡнстантинѫ иже прѣстависѧ. влт зрѣ..) Іс. Хр. ни. ка.

Această piatră o făcu şi împodobi Zaharia sluger şi fămeaea lui Eliana, fiului lor Constantin, care s'a pristăvit la anul 7168 *(circa)*.

Obs Zaharia se întâlneşte prin 1636 ca trăind în Iaşi (Ispisoace şi Zapise III, 1.41; un alt Zaharia e *clucer* în 1679, şi e rânduit să măsoare hotarul Târgului Frumos. (Surete V, 73).

Anexa N

Sistemul de a îngădui ori şi cui de a-şi clădi case, dughene şi orice alt acaret în preajma bisericilor, plătind bezmăn cătră biserică, era generalnic în ţară. Şi Mitropolia ca şi sf. Neculai şi-au înstrăinat locurile, luând în schimb bezmăn, socotit pe stânjenul la faţa uliţei.

— La sf. Neculai gospod se găsiau avându-şi acarete: *Iane Nacul* în cuprinsul ogrăzii bisericii despre răsărit; iar afară la uliţă în dreptul acestor case erau dughenile lui chir *Triandafil*, ginerele lui D. Borş. Nacul ocupa 8 stânjeni loc pe dinlăuntru cu casele lui; iar Triandafil 8 st. la uliţă, ce mer-

gea spre răsărit, pe care îşi clădise 3 dugheniţe. Imbii bezmănari plătiau pe an 190 lei bezmăn; adică 95 lei Trandafil şi 95 lei Iane Nacul; ceia ce venia la stânjenul de faţă *12 lei pe an.*

Vine focul din 1822 „In vremea tulburărilor". Veniamin Costachi face anafora la Vodă, care o întăreşte în *1826 Mart 29.* (Ist. Mitr. 263) şi dă înapoi sf. Neculai locul liber de orişice bezmăn „căci pravilele hotărăsc că cel ce nu va plăti bezmănul legat prin tocmală pe vreme numai de 2 ani să piarză şi dreptul tocmelei şi pe însuşi *emfiteutul*".

Vornicia politicei (log. V. Ruset) rânduеşte pe C. Timircan vornic de poartă în 4 April să facă cercetare (Idem 264). Pe temeiul cercetării vornicului de poartă Vodă Ioniţă Sturza dă hrisovul său din 8 Mai 1826, în care cetim: rânduitul vornic de poartă a mers la faţa locului, unde în fiinţa numitului epitrop (=iconomul Constantin) i a stolnicesei Ruxandei fiica săvârşitului Iane Nacul, începând a măsura cu stânjânul gospod locul caselor diacului la un loc cu locul de trei dugheni, ce lea avut Teodor Triandafil, din *zidul bolţilor de piatră, ce sânt lângă poarta numitei bisărici, spre răsărit,* alături cu uliţa ce vine de la sf. Vineri până în locul iarăşi a numitei bisericei faţa la uliţă sau aflat 8 st. 2 palme, (18 metri) însă 6 st. ce iau avut Triandafil şi 2 st. 2 palme locul bisăricei slobod; de acolo din marginea uliţei sfintei Vineri găsită de 3 st. 2 palme (=7 metri) întorcând măsura *spre amiazăzi* până în ţintirimul bisericei, unde au fost temelia caselor lui Ene Nacul, linie dreaptă partea *despre răsărit* cu lăţimea zidului, 5 st. 7 palme 3 parmace (=13 metri); de acolo *spre apus* prin ţinterim pe temelia caselor Nacului, până iarăşi în zidul dughenei de lângă poarta bisericei partea despre amezăzi sau aflat 6 st. 7 palme (=15 m.); de acolo din ţintirim spre *miazănoapte* alături despre răsărit de zidul bolţilor, de lângă poartă, până în marginea uliţei ce vine de la sf. Vineri, partea dinspre apus sau aflat 5 st. 5 palme 4 parmace (= 12½ m.); şi cu aceste 4 măsuri sau încunjurat locul caselor ce au avut Iane Nacul şi Triandafil Teodor". In cuprinsul acestui loc se află un beciu cu zidire de piatră şi cărămidă cu totul stricat". (Ist. Mitr. 267).

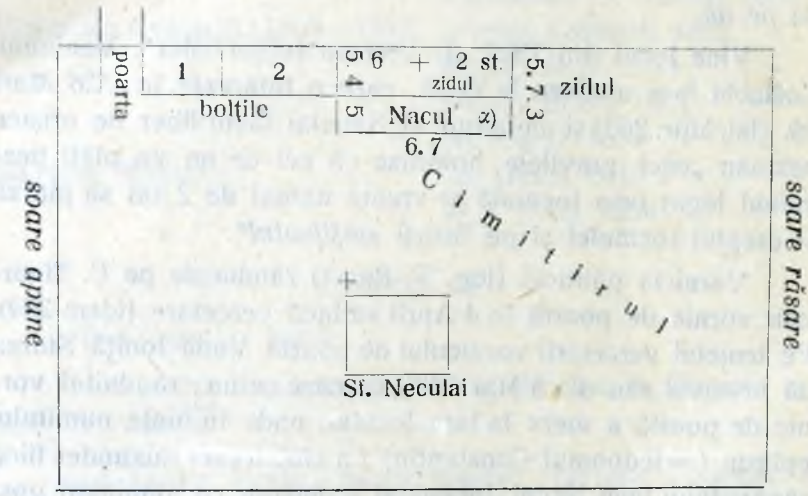

α) Suprafaţa locurilor este de *186 m. p.*

Anexa O

1806 lune 20. Alecu C. Moruz Vodă dă şi milueşte pe senior Mihula Reiman cu un loc din dosul zidului Curţii domneşti dinspre Sf. Neculai.

Noi Alexandru Constantin Muruz Voevod cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, facem ştire cu ačastă carte a domniei mele că *Senior Mihula Reiman*, ce să află în slujba domneştii noastre Curţi, pren jaloba cătră domniia mea a făcut rugămintea ca săl miluesc făcândui danie *un loc ce iaste în dosul zidului Curţii domneşti acela din partea sf. Nicolae până în poarta haremului, ce să numia din vechime poarta Cazacilor;* şi rânduindusă cu jaloba la ai noştri cinstiţi şi credincioşi boeri d-lui Teodor Balş biv vel vornic şi Sandul Sturza hatmanul nazirii asupra zidirii domneştii Curţi, ca să cerceteze locul arătat, măsurândul şi câtă stăpânire iaste şi făcând hartă închipuitoare să ne înştiinţeze prin anafora. După care prin anaforao din 25 zile a trecutei luni Mai fac dmlor boerii arătare că cu adevarat locul pre

carele numitul lau cerut sau aflat a căruia mărime în lung iaste de 6 stănjeni, din *poarta sfântului Neculai spre poarta haremului, ce să numia din vechime poarta cazacilor şi 1 stânjăn latul în zidire până în zid la capătul despre poarta Sf. Nicolae, iar la capătul despre poarta haremului 1 stânjen fără o palmă.* Deci încredinţându-ne domnia mea că locul acesta este drept domnesc necuprins de nime cu vreo danie domnească şi netrebuincos pentru Curtea domnească... însă fiindcă biserica sf. Nicolae are trebuinţă de dânsul spre lărgirea porţii ogrăzii bisericii, dator este al face schimb luând alt loc din locul bisăricii tot acela despre cealaltă parte a porţii ogrăzii bisăricii, pe care să aibă voe aşi face şi bina stăpânindul în veci."

In 1 sept. 1806 Mitropolia Moldovei, întru cât biserica sf. Nicolae era metoh, face schimbul cu senior Mihula, dându-i locul din sus de numita poartă spre răsărit spre podul vechiu până în colţul zidului, urmând să mai dea bezmân pe an 30 lei.

In 1836 Mai 26 clironomii răposatului Becere Mihele Reimond strică vechilâcul.

(Apud Surete ms. VI, 13).

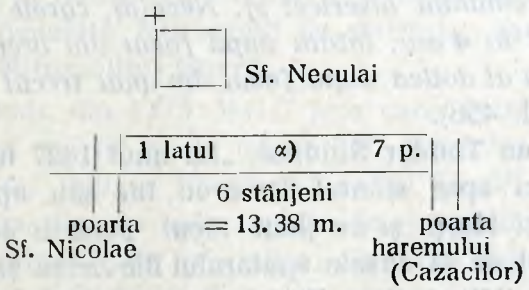

Anexa P

1813 August 14. „Să adiverează prin ăcastă scrisoare, ce să dă la mâna cucerniciei sale protoereul chir Lazăr precum că în ograda bisericei gospod a sfântului Ierarh Nicolae, ce iaste supusă ca metoh acestei sfinte Mitropolii, fiind nişte căsuţe lângă zid în colţul caselor şcoalei de la vale, la anul 1803 Oct. 1,... i s'a fost dat cu bezmăn ca să le

aibă din neam în neam. Acum viind şi arătândune că soţia sa şi o fiică mai mare ce au avut sau săvârşit de bună voe şi neau adus acea scrisoare ce o dădurăm... urmând să se schimbe şi să i se dea numai pe o vadea de 10 ani... ca să le dea cu chirie, ca din acea chirie săşi poată scoate din cheltuiala ce au făcut cu prefacerea casălor şi să se ajute ceva la cele de nevoe, iară după împlinirea vadelei să rămâi casile în cea de veci stăpânire a bisăricei. Drept aceia fiind cu cuviinţă cererea sa, hotărâm prin aceasta ca arătatele case să aibă a le stăpâni în curgere de 10 ani, plătind bezmăn la biserică câte 25 lei pe fieştecare an;... iară la împlinirea vadelei volnică să fie biserica a le trage în cea de istov stăpânire". (Ist. Mitr. Moldovei 352).

Anexa R

(c. 1828).

...Nu au trecut multă vreme după aceasta (focul de la 1821) şi iată pârjolul întâmplat în anul trecut (1827), în Iaşi, carele precum era văzut, au prefăcut în cenuşă şi biserica şi dughenile şi odăile şi clopotele Mitropoliei, cu a căror facere la loc sau cheltuit iarăşi o sumă îndestulată; *asemenea şi cu acoperemântul bisericei sf. Neculai, carele de doao ori sau acoperit în 4 ani, întâiu după focul din vremea Enicerilor (1821) şi al doilea după focul din anul trecut (1827).* (Ist. Mitrop. Mold. 456).

— Pe un Teodor Studitul. „La anul 1827 Iulie 19 Marţi spre Mercuri spre sfântul Prooroc Ilie sau aprins de la 7 ceasuri de zi Marţi şi au ţinut focul până a doua zi. Sau început focul de fa casele spatarului Ilie Zmău şi au ars uliţa mare toată, Mitropolia, Treisfetitele, Curtea gospod, Podul vechiu, Târgul de gos, Heresteaoa, sfântul Constantin, până peste Bahluiu." (Biserica Talpalari 59).

— In notiţa nedatată se vorbeşte de un alt foc mare ce a ars Iaşii. „Sămbătă la 6 ceasuri *pol* din zi aprinzându-se cuhnea unui Tarzi başa de lângă zidul Sf. Sava despre biserica armeană focul s'a întors la deal spre Golia şi în vreme de *on* čas s'a aprins casa apelor de la Golia şi supt pod în clopotniţa pe dinlăuntru, topinduse şi clopotele... încă şi biserica

pe supt tinichea... de acolo au sărit la deal lângă biserica Vulpii şi pe la Sărărie şi peste Cacaina spre Moara de vânt... până lângă aghenţie... apoi sa întors focul prin târgul de gos şi au ars până peste Bahlui, păn la vamă şi spre Socola cât ţine târgul de gos, fără să rămână vre-o casă sau dugheană de la Bucşinescu pănăn Grigore Ghica şi uliţa mare despre sf. Vineri şi pănăn dreptul porţii Trei Sfetitelor, şi casele din Talpalari, a lui Panaite Cazimir, până după hanul Zoi, şi până la sf. Atanasie fără să rămâe vreo casă... puţin de nu sa aprins şi Curtea domnească. Casele lui Gr. Ghica din uliţa mare încă sau aprins în 2 rânduri, dar dovedind cu bacşişurile dând câte 2 ruble pe o cofă de apă sa stâns.

Iar bisericile cari au ars sânt acestea: *Golia*, acoperemântul şi clopotniţa, Curălarii afară şi înlăuntru, Sf. Pantelimon tij, Biserica Albă tij, Vovidenia, Sf. Teodoru, Sf. Sava pe din afară, Sf. Vineri toată, Sf. Lazăr, biserica peste Bahlui, *Sf. Nicolai pe dinafară, iar în lăuntru na răzbătut*, 2 biserici armeneşti. (Romanul 1887 Mai 16).

Anexa S

...Acei ce au binale pe locul sfintei Mitropolii se împotrivesc a nu le rădica cu cuvântul că locul lar fi având de la cei mai denainte Mitropoliţi cu scrisori... şasă la număr toate de la Mitropolitul Gavril.

Cea dintăi din 1773 Mai 7 prin care arată că 9 st. în lung şi 2 pol st. în lat la faţa uliţei denaintea Mitropoliei sau dat la *trei* jidovi: Pasca, Chiva şi Ursul, săşi facă 3 dughene acoperite cu oale, cu hrubă, urmând a plăti bezmăn pe an câte 45 lei; *al doilea* din 1775 Iulie 1 sau dat Eibului bărbatul Şlicăriţei 4 st. loc, săşi facă dughene lângă dughenile lor cele vechi, plătind câte 5 lei de stânjân; *al treilea* din 1776 April. prin care se dau 4 stânjăni la pod dinăuntru Mitropoliei în preajma porţii lui Aristarh pe care loc au făcut 2 dughene jidovul Leiba, să dea bezmăn 8 lei pe stânjăn pe an; al *patrulea* din 1776 Mai 26, se dau 2 pol st. la faţa uliţei, pe care are dugheni jidovul cepregar Vigder, plătind câte 5 lei bezmăn de stânjen pe an. Al *cincilea* 1777 Mai 26, pentru 2 st. faţă la uliţă, pe care are dugheană Iosif

argintarul, plăteşte bezmăn câte 5 lei de stânjăn pe an. Şi al *şaselea* din 1778 lunie 1, pentru 2 st. loc lui Teodor bărbier care şia făcut dugheana la pod dinaintea Mitropoliei în capătul de ğos a dughenilor jidoveşti plătind câte 6 lei bezmăn de stânjen pe an. Iar un sinet din 1789 April 29 arată că jidovul Ilie a plătit 22 pol lei pentru 2 dughene bezmăn pentru 5 st. loc.

Alex. Ion Calimah Vodă prin buiurdiul său din 29 Ghenar 1896 hotărăşte să se aleagă şi din partea Mitropoliei cât şi din partea celor ce şiau făcut binale meşteri calfe care mergând cu un anume boer orânduit de domnie să preţăluiască dughenile după starea în care se află acum şi să le plătească sfânta Mitropolie α) (Ist. Mitr. Mold. 46).

Iată schiţa locurilor din faţa Mitropoliei.

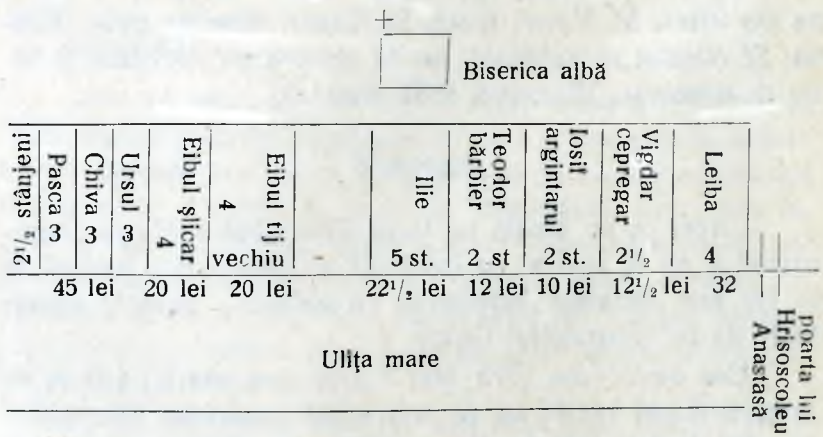

Total 32½ stânjeni (= 72 metri) cu un bezmăn anual de 166 lei.

α) *Adaos la Anexa S*

C. Armonopol. Cartea III titlul 4. (Ediţia veneţia 1865).

ἐκκλησιαστικόν πρᾶγμα ἀκίνητον νὰ μὴ τολμήσῃ νά τό πάρῃ αἱρετικὸς ἄνθρωπος μήτε διά νὰ τό φυτοῦσῃ, μήτε μέ ἐνόικιον; εἴ τις δ'αἱρετικός κάμῃ τίποτε τοιοῦτον εἴτε καὶ ἄν ἔδωκε διά τὰ τοιαῦτα τό χάνει.

„Lucrul bisericesc nemişcător să nu îndrăznească ca să-l procure omul eretic nici pentru ca să planteze, nici pentru locuinţă, iar dacă vre-un eretic ar face ceva asemenea, atunci şi ce ar da pentru ceva asemenea, *pierde*.

Obs. Boerii în anaforaoa lor din 1797 citează pasagiul ca din capit. III titl. 5; în ediţia din 1805, articolul e dat la titlul 4, *ultimul*.

Anexa T

Inscripţii şi notiţe pe cărţi.

— Pe chipurile ctitorilor între Evdochia şi Bogdan erau scrise versuri greceşti, cari după traducerea lui lui Gh. Erbiceanu spuneau aceste:

Mai fericită iaste casa voastră de cât a lui Solomon
Câţi cu sfărşit bun au părăsit viaţa aceasta,
Intrebat de Domnul a zis . . . (şters)
De la aceştia statul a devenit o unitate şi pre Bogdan
Cel prea glorios al Moldaviei laud
Carele din ei s'a născut, patria sa a stăpânit-o,
Şi a domnit cu cucernicie şi foarte liber,
Pentru care şi după moarte este fericit.

(Melhisedec, Notiţe, 253).

— Deasupra uşei de la despărţirea lui Antonie Ruset Vodă era o epigramă grecească, care româneşte spune acestea:

„Văzând omule starea cea grea şi Dumnezeeasca giudecată, judeţul cel înfricoşat şi pre Dumnezeu judecător ia de mijlocitori către Domnul pentru păcatele cele lipsite de desvinovăţire pre îngerii ce bine stau ca nişte păzitori. Vezi flacăra cuptoriului şi înţelepţindu-te primeşte această judecată." (Idem 254).

— Pre mormântul pregătit pentru Antonie Vodă Ruset stă scrisă în greceşte şi româneşte această pisanie: minunatul Antonie Ruset Voevod... înţeleptul mormântul său (τό μνῆμα του | ş'-a acoperit, lucru de mare cuviinţă; apoi con-

tinuă românește: „тотъ феричитꙋль домнь де молдавіа Антоніе Рꙋсеть шаꙋ алес ачіа.

1770 Mart 23.

Pe un vas de marmură, drept cristelniță: „лѣт ҂ѕцпд а висеричіи лꙋи Ѳфети Некꙋлаи че саꙋ фъкꙋт де Ѳтефан кодъ... лѣт ҂αψο. Март кг. дима Цамбаш.“

7186 Mart 24 (1678).

— Pe un alt vas de aghiasmă, sau cristelniță stă scris: „ачастъ крецѣлницъ датꙋ ѡ аꙋ Антоніе Рꙋсет воевод дин мила лꙋи Дꙋмнеѕъꙋ Дѡмнꙋл Църъи молдавеи ла свита митрополіе ꙋнде ѥсте Храмꙋл сти Николае ѧи ѥш пентрꙋ помана са влѣт ҂зрпѕ. а ѡт Ха ҂аХои. мсца мартіе к дни.

7186 (1678). Pe un chivot, ce stă pe sfânta masă.

ачест кіѡть. лаꙋ фъкꙋт Іѡан | Антоніе Рꙋсет воевѡд. дин мила лꙋи | Дмнѕъꙋ. Дѡмнь | църъи мѡлдовеи | ши лаꙋ дать ла свита митрополіе | ꙋнде ѥсте. Храмꙋл. сты Николае | ѧ Иашь. влт | ҂зрпѕ а ѡт Хса ҂ахои.

Anexa U

— Despre școala moldovenească din bis. Sf. Neculai și despre dascalul Enachi, Melhisedec scrie aceste:

„La finele veacului trecut în curtea bisericii Sf. Neculai exista o școală românească la care era dascal paharnicul Enachi (Alboteanul) cunoscutul dascal al Seminarului din Socola, carele cu deschiderea Seminarului în 1803 fu strămutat acolo ca dascal.

Aceasta o știu chiar din spusele numitului dascal, carele și mie mi-a fost profesor în Seminar. El ne spunea că fiind profesor în școala din sf. Neculai, el cel dintăi a introdus băncile în clase, și el ca unul ce învățase la școala Preparandală din Bucovina, el cel dintăi îndepărtase din școalele Moldovei vechiul obiceiu de a învița toți elevii de diferite graduri într'o singură odae și a ceti toți cu glas mare deosebitele lor lecții, care buchile, care ceaslov, care psaltire,

care cântările — ceia ce producea o larmă nesuferită şi sălbatică". (O. C. pg. 255—256).

Obs. Despre acest Ioan Alboteanu a scris C. Negruzzi în schiţa „cum am învăţat româneşte", iar Gh. Asachi i-a consacrat în foiţa Albinei din 1844 un frumos necrolog.

— Pe un Tetroevanghel slavon din 7010 April 23 (1502), scris pentru biserica Sf. Ioan din Piatra:

„Bine credinciosul Stefan Voevod din mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, fiul lui Bogdan Voevod din dragoste către cuvântul lui Isus Hristos, din răvnă şi sărguinţă a dat de s'a scris şi s'a ferecat acest Tetroevanghel, şi l'a dat pentru pomenirea sa şi a doamnei sale Maria şi a fiilor săi la biserica Curţii lor, care iaste pre Bistriţa, unde iaste hramul Naşterei cinstitului şi slăvitului prooroc şi înainte mergătoriu Ioan în anul domniei noastre al 46-a şi s'a sfârşit cu mâna mult păcătosului Ieromonah Spiridon, din mănăstirea Putna. Anul 7010 April 23.

(pr. Muscelean, Calendar pe 1863). Apud N. A. Bogdan „Oraşul Iaşi" Ed. II, 192).

— *1878 Oct. 26.* Pe o Evanghelie (Neamţ 1850) pe marginea legăturei în argint.

„In veci pom(eneşte) R(obul) lui Dum(nezeu) Dumitru, Ecaterina şi tot ne(mul); şi a R(obului) lui Dum(nezeu) Radu Gheorghe şi tot ne(mul) 1878 Oct. 26."

— După restaurarea făcută de Lecomte de Nouy din 1884—1904 s'au pus următoarele 2 inscripţii pe plăci de aramă.

a) Afară deasupra uşei de intrare:

† Noi Carol I | Domn şi Rege al României | Indemnat de dorinţa şi de osârdia de a pastra şi ocroti locaşurile credinţei strămoşeşti, rădicat-am din nou pe temeliile cele vechi şi întocmai cum era mai înainte, acest sfânt locaş de rugăciune, în care se prăznueşte sfântul Ierarh şi de minuni făcător Nicolae.

Inălţată a fost această sfântă biserică de Stefan Voe-

vod cel mare şi sfânt, domnul Moldaviei, întru anii 1491 şi 1493 şi s'a reînoit de Antonie Ruset Vodă în 1676; iar acum în 2 Iulie 1904 în al treizeci şi optulea an al domniei noastre, când toată suflarea românească prăznueşte împlinirea a patru veacuri de la moartea marelui voevod Stefan s'a sfinţit din nou, Mitropolit al Moldovei şi Sucevei fiind Partenie Clinceni, iar meşterul arhitect Andrei Lecomte de Nouy.

Inchină-ţi-se ţie cerescule Părinte, acest locaş al păcii, ca în toată vremea să se adune în el poporul românesc spre a te slăvi pe tine, amintindu-şi vitejia strămoşască, prin care s'a rădicat regatul Român.

b) In dosul Catapitezmei, deasupra uşilor împărăteşti, pe o placă de aramă:

† Noi Carol I | Domn şi Rege al României. | Pătruns de evlavie şi râvnă pentru drept credincioasa biserică a lui Hristos, hărăzit-am în anul mântuirei 1904 şi al domniei noastre al treizeci şi optulea, catapiteazma, stranele şi odoarele din această sfântă biserică cu hramul sfântului Ierarh Nicolae ca prinos adus împăratului ceresc pentru ocrotirea ce ne-a dat în timp de pace şi de războiu, spre a întemeia Regatul României.

1816. Pe o piatră mormântală (fragment).

. . . . . .

Де ла бѹк...
аѹ рѫпос...
1816 Маѥ...
дин че...
пе лѫнгѫ...
православ...

1804. Pe un disc aurit, ce stă pe pristol.

ла чест. сф. дископотир. аѹ келтѹнт жѹпѫнѧсѫ Єѹфтимїѧ ши аѹ дѫрѹитѡ ла бисеркѫ с. Нїколае. ла чюр... спре вечника са поменире. 1804.

— Pe un trichel, cu picior de sticlă.

Николаи проскинитис. | Димитрие ши тот | неам. лор.

1873. Oct. 26. Pe o cruce pe pristol:

Theodora | fii şi tot nem || spre v(eşnica) pomen(ire) | † Gheorghe || R(obul) lui Du(mnezeu) şi cu tot nem(ul) Stefan 1873 Oct. 26. ||

— *1817 Iune 30.* Pe clopotul cel mijlociu (azi în sala gotică).

† ачест клопот саѹ фъкѹт дин ноѹ ѧ зилиле прѣѧнъл-цатѹлѹи домн Іѡ Скарлат Алеѯандрѹ Калимах вводь. ши а прѣ || осфинцитѹлѹи Митрополит Кѵріѡ Кѵріѡ Бенїамин Кѡстаки. кѹ ажѹторюл православничилѡр креціни ѧтрѹ чинст || сфитѹлѹи | ѥрарХ Николае. че аѹ фост митрополиіе вѣке. ѩр акѹм метох. ла аніи де ла Христос 1817 юніе 30.

— *1827 Oct. 30.* Pe clopotul cel mare (acum în sala gotică).

† ачест клопот а висѣричіи сфитѹлѹи ѥрарХ Николае чел маре. дин ѩш саѹ фионт де прѣсфинцитѹл Митрополит Гавріил Калимах ла анѹл 1774. || ѩръ акѹм стрикъндѹсъ саѹ фъкѹт де изноавъ ѧ зилеле прѣсфинцитѹлѹи Митрополит ал Молдавїеи Кѵріѡ Кѵріѡ Бенїамин Кѡстаки прин | ѡсердіѧ ши ажѹторюл прѣкѹвїѡсѹлѹи протосинге кѵр Исаѩ ши алтѡр православнїчи. креціни. ши саѹ лѹкрат ѧ сфнта митрополіе ла анѹл 1827 ѡк. 30. |

Бенїамин (stema Mitropoliei) | Митрополит. | Молдавиеи (stema Sf. Ierarh Nicolae.

Anexa V

Izvodul lucrurilor bisericeşti ale Sf. Neculai

1803 April 1. „Izvod de toate lucrurile bisăricii sfântului Ierarh Nicolae, adică veşminte, cărţi, argintării şi alte lucruri, după cum se va arăta mai ğos. *1803 April 1.*

a) biserica mare: 1 chivot — 3 potire — 2 cristelniţe — 21 candele — 2 Evanghelii ferecate — 1 cununie — 3 cadel-

niţe — 2 şfeşnice de alamă — 1 sf. Nicolae argintat — 3 ochiuri mici de argint — 1 coroană la maica domnului — 5 părechi paftale— 1 coroană icoana Preacistei— 8 coroniţe — 4 sfeşnice alamă — 2 sfeşnice mici — 2 policandre — 16 făclii zugrăvite— 2 fănare — 31 fofezi la catapiteazmă — 25 îmbrăcăminte, poale — perdele = 125 bucăţi.

b) biserica sfintei muceniţe Varvara = 37 bucăţi.

c) biserica sf. Ştefan are 25 bucăţi. Peste tot 187 bucăţi.

Veşminte: 21 feloane — 8 stihare — 11 epitrafire — 11 nârâcliţe — 6 poiasuri — 6 procoveţi — 6 văzduhuri; 14 diferite = 87 bucăţi.

Cărţi: a) *greceşti:* 2 Evanghelii — 1 apostol — 12 minee — 1 ohtoih — 1 Psaltire — 1 Triod — 1 Penticostar, 1 ceasoslov — 1 minei mare vechiu.

b) *Moldoveneşti:* 2 Evanghelii — 2 liturghii vechi şi stricate— 12 minee — 2 penticostare, 1 minei mare, 1 ohtoic mare, 1 ohtoic mic — 1 Apostol — 2 Trioduri — 2 ceasloave vechi — 1 Psaltire.

Obs. Acad. Rom. Ms. 2963. Condica a patra a Mitropoliei de Iaşi, dăruită de Mitropolitul Iosif Naniescu pg. 35—46 şi 47—54.

In o însemnare despre starea bisericii cetim: „păretele bisericei sf. Ierarh Nicolae despre răsărit iaste crăpat, iară turnul numai n'a căzut: Păretele la biserica sfântului Stefan asemenea este crăpat dar mai puţin de cât la păretele sf. mari muceniţi Varvarei; — păretele la biserica sfintei muceniţe Varvara este crăpat şi primejdueşte căderea, iară bolta iaste cu totul căzută jos".

Turnul bisericii din lăuntru trebue ridicat până la ferestre şi tencuit.

1789 April 23. Sama preutului Ioan epitropul de *veniturile dughenilor şi odăilor* a sfântului Nicolae gospod de la case şi chirii şi de la care să ia bezmăn, fieştecare după tocmala lor acum, însă pe anul acesta de la 1788 April 23 până la anul 1789 April 23:

a) *cari sânt în chirie (dugheni)*

100 lei (Ion Nacul); — 120 lei (Ioan Anastasiu); 50 lei (Ioan Braşovanul 2 dugheni); 14 lei (Rizul tinichigiul); 18 lei (Tudor Blănariul), 24 lei (Dumitrachi din Târgul de jos); 25 lei (Ispir căpitan), 25 lei (Vasile bacal), 20 (Gheorghe Moraitul), 50 lei (Mihalachi Caragea p. 2 dugheni), 20 lei (Andrei croitoriul), 10 lei (preuteasa duhovnicului Nicolae), 24 lei (Tanasă staroste de străini), 20 lei (Iane Nacul), 20 lei (başca lui Petre blănar); = 605 lei.

b) *case în bezmăn:*

10 lei (Haim jidov); 6 lei (Radul vutcariu), 6 lei (Vasilache Teodor); 2 lei (Loghin croitor); 6 lei (Gheorghe tabacciul), 35 (Panaite Idierul); 8 lei (Pavăl Zlatar); 7 lei Dum. Borş); 4 lei (Combati), 3 lei (Robe blanar); 32 lei (Zmaranda Adămoae) = 123.

Peste tot *728 lei.* (Acad. Rom. ms. 2963 fila 1—6).

a) *1790 April 23:* Sama anului al doilea tot pe aceste dugheni şi odăi cu chirie şi bezmăn pe anul acesta de la 23 April 1789 până la 23 April 1790:

Din chirii 683 lei; cu bezmăn 123 lei = 860 lei; iar pe 2 ani **1534 lei.**

— *1791 April 23—1792 April 23.* Sama de veniturile bis. Sf. Nicolai din chiria dughenilor, odăilor pe timp de un an (1791—1792): *a)* din *chiria dughenilor* 634 lei pentru 9 dughene, închiriate la Ion Anastasie, Ion Nacu, Ion Braşovanul, Necula, Stan Tufecciul, Dumitru blănariul; — *b) Chiria odăilor,* 1346 lei, pentru 19 odăi (Ioniţă blănar, Ion Nacu, Gh. Croitorul, Gheorghe bacalu, Dima, Mihai Cănilă, M. Caragea, St. Braşovan, Gh. Moraitul, Vasile bacalu, Barce.

— Pe pol an 1792 (April—Oct.) s'au încasat de la 9 dugheni 549 lei; iar de pe 16 odăi s'a luat chirie 2497 lei, (chiriaşi noi: Ispir, Pan. Şlicar, Petru, Haim misit, Enachi, Rabi blanar, Hristide Combate).

— *1792 Oct. 26.* Izvod de bani şi câtă marfă am dat pentru chiria odăi bis. Sf. Neculai:

35 lei chirie, bani iconomului Şarban; — 26 lei atlaz verde p. un felon bis. Sf. Stefan; — 10 lei 20 parale pe 6 coţi maltin sângepiu, câte 70 parale cotul; — 7.20 pe 6 coţi cit bun p. pristol câte 50 parale cotul; — 5.20 pe 11 coţi cit *de Beciu* p. pristol câte 20 parale cotul; — 2 lei o bucată Mosul = *86 lei.*

— *Pentru acoperemântul bisericei s'au cheltuit:* 263 lei în 1790 după sama arhiepiscopului Ambrosie; — 2000 lei pe 5 odăi făcute înăuntru în mănăstire din temelie, — 60 lei 2 odăi tij, — 40 lei meremet la bucătării = *2763 lei.*

— *Podoabe făcute la biserica cea mare:* 4 icoane mari pocostite şi aurite de dascalul Nicula (120 lei); — spalatul şi pocostitul catapetezmei (31 lei); zugrăvitul şi auritul dverelor (20 lei), 8 făclii cu tenechelele lor (16 lei), policandru de la Ioan Nacu (255 lei), lanţul policandrului (18 lei), 2 policandre de la Ion Nacul (40 lei) = *500 lei.*

— *Cheltuelile cu paraclisul Sf. Stefan:* lemnul catapitezmei (100 lei), reparatul catapitezmei (250 lei), zugrăvitul catapitezmei (500 lei), 2 sfeşnice mari (15 lei), 2 sfeşnice de aramă (12 lei), 2 analoguri (10 lei), pardositul sf. Stefan şi sf. Varvara şi biserica cea mare (120 lei), stranele de la sf. Stefan (100 lei), 2 cafasuri zugrăvite (80 lei); 4 ferestre cu cercevele şi sticlele lor (23 lei), 2 ferestre la sf. Varvara (13 lei), 2 postavuri la strana mitropolitană şi domnesc (25 lei), 3 candele madem la sf. Stefan (790) = *1255 lei 90 bani.*

— *Lefi la şcoală:* Costandin dascalul pe $1^1/_2$ an (180 lei), pr. Gheorghe ce este dascal (130 lei); pr. Ioan ce a fost dascal înainte de pr. Gheorghe (40 lei), = *350 lei.*

— *1793.* Acarete şi *dugheni* 18 la număr (Alex. Gheorghe bacal — Chir Ioan Braşovanul — chir Combate — chir Iani Nacu — Dim. Borş — Adam Calpacciu — Marin Botezatu — Dumitru blanarul — Gh. Moraitul — Pan. Idierul — Catrina Loghineasa — Vas. Toader — Bostan rachierul — Vasile blanarul — Haim argintar — Postolache logofăt (p. 3 dughene din colţul zidului mănăstirei despre uliţa Târgului de jos); dugheana din târgul de gios).

— *Odăile din năuntru,* au de chiriaşi pe: Comnenachi Cepanlău, — Iordachi Croitorul — Ianache Grama — D-tru

Caragea — Stefan Braşovanul — Gh. Moraitul — Vasile Cheleş bacal—Constantin telal — Alexa cupeţ — Bentean pentru Vasile Grecul — chir Iordachi cirac Nacului, — chir Dum, Munteanul — Cost. Ghiorghiu — Iordachi Saraf — chir Frangole— Mihai Cupeţ —Andone croitorul — Evloghie, — Gheorghe bacal başa = 19 chiriaşi pentru odăi.

— *Milele creştinilor* date în 1793 Mai 8 pentru biserica sf. Nicolae în *somă de 265 lei, 40 bani* iar pentru sf. Stefan în somă de 920 lei 18 bani; *total 1185 lei 58 bani.*

Obs. In 1793 Mai 11, Mitropolitul Iacob Stamate a dat carte pentru strâns milele creştinilor, trebuitoare la meremetul bis. sf. Neculai; însă iconomul Şarban n'a pastrat şi numele celor ce au dat. Se însamnă alţi donatori: Ursachi protopop şi Ilinca (40 lei); 8 creştini (100 lei); Alexandru făclier şi Irina (10 lei); Maria şi Costache (40 lei); Ιωαννης καί Ε'λένη (57 lei); = 247 lei.

— Pe 1794 se arată că chiriile au dat 551 lei.

— *1816 April. Dania lui Trifan Dumitru:* el dă bisericii sf. Neculai 2000 lei şi-şi ia înapoi casa, pe care părintele său Trifan o dăduse soţiei sale de a doua *pe jumătate;* aceasta a dăruit-o bisericei; iar pe altă jumătate o dăduse negutitorului Iane, care l'a fost căutat la boală, şi el a dăruit-o bisericei luând 1000 lei.

Anexa X

Pomelnicul | ctitorilor boeri Rosăteşti ci să trag din din marile | postelnic Manolache Roset |

Viei: | Dracachi, Zoiţa şi tot neamul lor.

Adormiţi: | Manolachi — Irina — Stefan — Safta — Iordachi — Ecaterina | Neculai — shim. monah. Ecaterina — Stefan, Lascarachi — | Manolachi — Iordachi — Costandin — Vasile — Ilie — Panaite — | Safta — Ileana — shim. monahi Epracsăe, Shim. monahi Martha | Solomon — Marie — Costandin — Safta — Constandin — Ecaterina | Zoiţa şi tot neamul lor ||

— Lupul — Shim. monahi Elisabeta — Vasile — Zoița = cu tot neamul || Filip — Ecaterina — Athanasie — Maria — Iordachi — Ecaterina | Maria = cu tot neamul lor || Vasile — Smaranda — Spiridon — Zoița Zaharia — Zoița — | Leon — Hriste — Ecaterina — Maria — Varvara — Nastasia || Neculai — Cozma = cu tot neamul lor. ||

Pe lemn zugrăvit Is. Hrs. cu brațele întinse.

— Acelaşi în greceşte:

Καταργαφητων | κτητορων αρχοντων Ρωσσετω οι οποιοι κατάγονται | απο τον μέγα ποστέλνηκο Μανολακη Ρωσσετῶν | ζωντον | Δρακακη—κὰι των εὐγγενων αυτον || κεκυμημενων || Μανολακη, Ειρήνεις, στεφανον, σαφτας, γεωργιον, αικατερίνης. | Νικολαον, σχιμ. μοναχη αικατερίνης, στεφάνον, λαςκαράκη | μανολάκη, γεωργίον, κωνστατὴνον, βασιλε ον, ηλία, παναγίοτον, | σαφτας, αιλενκος, σχιμ. μοναχη Ευπραξίαν, σχιμ. μοναχη μαρθασ | σολομον, Μαρίας, Κονσταντίνου, σαφτα, κωνσταντίνης, | Ζωης, και των ευγγενων αυτον || λουπου, σχιμ. μοναχὴ | Ελισαβετ, βασιλεὶον, Ζωὴς. και των ευγγενων αυτον || φιλίπου, Εικατερινης, Αθανάσιον, Μαρια, Γεωργίου, Αικατερίνης | Μαρια, και των Ευγεγενων αυτον || βασιλίου, σμαρανδας, σπυριδωνος, Ζονε, Ζαχαρὶος—Ζωνε, | λεον, χρίστον, αικατερίνης, μαρὶα, βαρβαρας, αναστασίας || Νικολαη, κοζμα, και των ευγγενων αυτον.

Anexa Z

Izvod de cărțile, ce au aparținut bis. Sf. Neculai domnesc, Sf. Stefan şi Sf. Varvara, aflătoare astăzi în păstrarea Sf. Mitropolii:

a) *Cărți slavonești: Evanghelie* Moscova, fără note; *Evanghelia* mare, Moscova 7275; *Psaltire* Moscova 1773; *Apostol*, Chiev-Pecersca 7312 (1804) *Časoslov mare* fără poartă „ацастă carte iaste, Sf. M. S. | şi cine o va înstrăina să fie | înstrăinat de Dumnezeu | книга деннсу | Г. Соколовъ 15 юлѥ", *Triodion* Moscova 7293 (1785); *Mineiu* pe luna Mai, Sept. şi Noembre Chiev-Pecersca 7258 (1750) fiecare cu pecetea: † ѥреи Михъилъ Стрилбицки. дани 1761; *Triod şi Penticostariu* fără poartă: „сиѧ книга | триопеснинѧ | пониснет смска дедоравски голочанова (по силеѡнъ крепцова 195 тогѹ | =

Irmologion, Moscova 7267.— *Psaltire* Moscova 7367 (1859); новіи завѣтъ. Petrograd 1813. *Psaltire* fără poartă „1790 luna Noembre; — *Antologion* (Floarea cuvintelor) Bucureşti 1725 de Antim Ivirian— *Oktoih* 7214 Roman „ačastă carte sau dat sfântului Stefan pentru sănătatea | a tot neamul şi spre mântuirea sufletelor noastre şi sau dăruit în anul 1853 Dech. 26 | de Vasile Oncescu şi de Soltana Oncescu muma sa, şi iaste drept dăruită *Sfântului Stefan.*

„Episcop Ignat am cumpărat ačastă carte drept 24 de florinţi, de la un fecior anume Iosif fečorul lui Andonie din Tordaş an domnului 1711; — *Ceasoslov* fără poartă, *Psaltire* ruptă; *Acastistul* sf. Varvara, Chiev 7322; *Psaltire* 7323 (1814), la Moscova, *Biblia* de San Petersburg 1819, Indiction 7 Iulie 20.

„In 27 April s'au săvârşit din viaţă Nec. Rusu psalt în Duminica Tomei după Paşti 1880 Mai·"

b) *Cărţi greceşti. Evanghelie* Veneţia 1785 şi cu un Evanghelistar, legate. *Total 18 cărţi.* (Catastivul din 1803 nu le aminteşte de loc), un toc cu *Evanghelii* Bucureşti 7258; *Evanghelia greco-română* Bucureşti 1693. *Apostol* rupt fără poartă. — *Mineele* Veneţia, din anii 1843 „Iancul Gavrilescu psalt la strana întăia 1853 Iunie 28".— *Ohtoih* Veneţia, 1777 „ğos iscălitul are cinste a să însemna aice spre ştiinţă anul 1842 Oct. 9 zile. Ioan A. Postescu *ce-i zic Spurcă-Miercuri* acum psalt la sf. Ierarh Nicolae gospod din Iaşi şi *Spurcă-Visteria* acum".

Triodion, Veneţia 1880: „acest Triod de la biserica Sf. Neculai cel mare de aici din Eş am poftit pe preuţii de la biserică de mi lau dat mie să citesc acum pe Postu mare neavând Triodul meu aice, pe care cetind Domnul să mă mântuiască după ale lui îndurări prin rugile părinţilor de la ačastă biserică, şi am însemnat aice cu condeiul mieu când eram în Eşi de şideam în hanul Unguresc la leat 1826 Martie 3. *Ioan Balş*".

„Acest Triod iaste cumpărat de epitrop | răposatul preutul Vasile duhovnic amin | preutul Gheorghe i Ioan şlicar ginerăsău | şi lau dat danie la sfânta mare *mceniţă Varvara* | *ce iaste în tinda sfântului Ierarh Nicolae* gospod în

Iaşi | şi sau dat pentru pomenire preutului Vasile şi tot neamului | şi sau cumpărat la leat 1804 Febr. 19. Erei Gheorghe am scris şi preţul lui este 12 lei."

Penticostar Veneţia 1769 „să sâ ştie de când sau cutremurat pământul, în zilele Măriei sale Scarlat Alexandru Calimah Voevod la anul de la Hristos 1814 Martie 12 zile, în săptămâna a cincia a sfântului post, zioa era Miercuri la şasă časuri din zi. Alexandru ierodiacon. „să să *ştie de când au intrat Măria Sa Scarlat Alexandru Calimah Voevod la anul 1812 Noembre în 3 zioa era Vineri la şasă časuri din zi. Alexandru.*

Evanghelie 1614. „Ioan Matasă sachelar Sf. Nicolae gospod."

Mitologhion fără poartă (548 feţe); *Psaltire* mică; — *Octoich* mic.

Paraclitichi, Veneţia 1778; *Mineiul* pe Sept. şi Octombre, Veneţia 1740.

Anastasimatar Bucureşti 1820 supt Alex. N. Suţu Vodă Mitropolit Dionisie, Petru Efisamle, Gr. Băleanul vornic.

— ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γ'ωάννου τοῦ τραπεζούντιος, Ε'ν Ἰάσσίῳ 1819 ἐν τῇ ελληνικῇ τυπογραφία.

— ἀκολουθίαι ἐπιτάφιοι διγλώτνοι = urmare pe mormînturi ğamnâi limbi „toate dar în Moldavia din nou potrivite pe tonul Elliniceştii întocmiri şi în tipar darea în 1820 de Ioan Prale moldovanul" greceşte şi moldoveneşte 4 exemplare.

Ciasoslov grecesc rupt; *Ohtoic* mic grecesc.

Pecete: Γεωργίε Πавло иконом протопоп цин. Єши. 1836, *un cal.*

c). *Româneşti: Leturghii.* Iaşi (Аши) чзсäз. 2 ex. Iaşi 1834 „să să ştie de când am venit aice la sf. Nicolae gspd, 1842 Iaşi 18, Iordachi eclisarh, Iaşi 1845 2 ex. „la anul 1853 2 ex. „din cărţile lui gospod este această leturghie" Ghenar 1 sau dat ačastă leturghie bisăricei sfântului Neculai gospod de către iscălitul M. Zaharia sardar, Sibiu 1814 (tip. Ion Bart), Iaşi 7302 (1794) de Iacov Stamate Mitropolit"... Pavăl şi de maica sa Ileana şi am dăruito bisăricii | Sfântului Ierarh Nicolae gospod spre pomenirea lor | anul 1807 Aug. 10.

Lupul duhovnic. Liturghie fără poartă, tipărită cu cheltuiala protosinghelului Neculai Frimu".

Ciasoslov Iaşi 1846. „Acest časoslov este a bisericii sf. Nicolae domnescu din Iaşi de prezvitera Elena Herlea spre pomenirea soţului său Petrea Herlea, care a fost servitor zisei biserici timp de 45 ani, 1871. *Casoslov* fără poartă. (c. 1827 după Pascalie).

Ohtoih, Buda 1811.

Evanghelie. Iaşi 1826.

Triod. Iaşi 7235 sub Mitropolitul Nechifor „ačastă sfântă şi dumnezăiască carte ce să numeşte *Triod* lam cumpărat | eu Ilie Munteanul fečorul Nicăi diaconul domnesc de la biserica domnească | din Bucureşti cu bani gata 9 lei pol de la Diac tipograful din oraş | din Iaşi, în domnia Măriei sale preaînalţatului luminatului domn | Ion Grigore Ghica Voevod, fiind veleat de la începutul lumei 7255 | şi din tot sufletul a inimei, însă lau dăruit sfintei şi dumnezăeştii | bisărici unde să cinsteşte şi să prăznueşte hramul sfântului şi marelui | Ierarh Nicolae făcătorul de minuni, ca să fie întru lauda prea curatei şi pururi fečorei Mariei, maica lui | Dumnezeu, şi a sfântului părintelui nostru Nicolae, şi întru | pomenirea mea, Ilie şi a fămeei meale anume Mărioara şi a tot rodul nostru, cât ne va | dărui milostivul Dumnezeu, şi întru pomenirea părintelui nostru | iar carele sar ispiti săl înstrăineze de la sfânta biserică ačala | să fie blăstămat de Preasfânta Troiţă Dumnezeul nostru cel | adevărat şi de prea curata fecioară maica lui Dumnezău şi a tuturor sfinţilor şi de sfântul Ierarh Nicolae | şi să naibă ertăciune în veci nesfârşiţi amin | let 7262. Noembre 24 dni. Ilie Munteanul logofăt."

— „Anul 1835 Decembre 3 zile am însemnat de când am intrat psalt la biserică la Sf. Ierarh Nicolae cel mare. Iordachi Berescu."

— *Minee* pe April. Sibiu 1854.— *Mineiu* pe Septembre, Buzeu 7206, rugăciunile slavoneşti, tipicul şi paremiile româneşti: „sfârşitul lunei lui Octombre, *slovele azbuchelor arată tratajul:* а, б, в, г, д, є, ж, ѕ, з, і, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т ѹ, ѳ, ф, х, ѡ, ы, ѿ, о, ц, ч, ш, щ, ѣ, ѫ, ѭ, ю, ѧ; *fac peste tot 38 buche.*

Mineiul pe April (Râmnic?); *Mineele* toate cu litere latine.

Mineele pe Noembre, manuscript din 1827 Mart 17: „văzând eu că biserica gospod din Iaşi a sfântului marelui Ierarh Nicolae că din 12 Minee tipărite cu slujbele sfinţilor de preste an, un număr pe luna lui Noembre, lipseşte cu totul şi găsind pre acest mineiu scris, dezlegat şi lipsă câteva zile la început (zioa 1 până la patra) şi la sfârşit (ziua 26 până la 29) împlinind locul între cele tipărite, apucândumă iam împlinit lipsa prescriind cu mâna mea zilele ce se văd la început şi la sfârşit scrise şi cu roşu însă slujbele sfinţilor mari din luna ačasta care să află tipărite în numărul cel nou nu sau scris aice, lăsândusă şi să cântă dintru acele întocmai după cum stau acolo, aşa cine se va înpreuna a le cânta acela să se sârguească a le prescrie întru ačasta ca să şti toţi de faţă şi va rămânea şi pomenire. 1827 Mart 17. Constantin iconom.

— *Sfinţirea apei cei mici.* Iaşi 1819 2 exemplare; ačeastă filandră este a bisericei sfântului Ierarh | Neculai gospod din Iaşi, unde mai sânt şi alte doao | hramuri: sfânta mare muceniţă Varvara şi | sfântul arhidiacon Stefan şi cine o va înstrăinao | de la ačastă bisărică să fie neertat de aceşti | trei sfinţi şi am scris ca să fie ştiut orişicui. | 1824 Iulie 24. Gheorghe sachelar sfeti | Nicolae gospod din Iaşi".

— *Vieţile sfinţilor* pe 9 luni, lipsesc Ianuarie. Iulie şi Decembre; Septembrie 1807; Octombre 1809, Noembre 1811; Februar 1812; Martie 1813 (2 exemplare), April 1812, Mai 1813, Iune 1813, August 1815, cu aceste notiţe: „ačastă carte ce să numeşte *Vieţile Sfinţilor* pe luna lui Iuni sau cumpărat de robii lui Dumnăzău Gh. Chiru şi soţia sa Ileana, cu preţ 22 lei, şi au dăruito la biserica Sf. Ierarh Necolai gospod spre a noastră pomenire 1816 Ghenar 14." Gheorghe Chiru proin protopop."

— „Ačastă carte ce să numeşte *Viaţa Sfinţilor* luna lui Maiu sau plătit de robul lui Dumnezeu Ion şi soţia sa Efrosina, | cu preţ 22 lei spre a lor pomană şi sau aferosit | bisericei sf. Neculai gospod din Eşi 1816 Iune 6. Gheorghe protopop.

— „Această viaţă ce să numeşte luna lui April sau cumpărat de robii lui Dmnezău Vasile şi Neculai cu preţ de 16 lei, şi sau afierosit bisericei sfântului Nicolai gospod din Eşi. 1815 Iunie 14.“ Gheorghe protop.

— „Am intrat la bisărica sfântului Nicolai domnesc cântăreţ. Dumitru Alexandrescu 1866 Mart 1.“

— *1770 Mai 7.* Atârnare în loc de scrisoare asupra tarafului Ocheliştitor pentru firea a toată lumea „sau tălmăcit şi sau adaos de înţeleptul dascal Petru Stamatiade. 1773 Mai 7 *în Pariz.*“

„Din cărţile mele iaste. Constantin iconom la sfântul Nicolae gospod din Iaşi 1826 Febr. 17.“

Adaos la Anexa Z

1880 April 18. (M. off. fila 2826). Statul luase asupra lui toate dughenile, casele, bolţile cari au aparţinut mănăstirilor din Iaşi, după secularizare. Prin o lege specială din 1880 April 18 statul le cedează după un anumit tablou Primăriei com. Iaşi:

Iată bolţile şi casele, ce au fost proprietate sf. Neculai domnesc, toate aflătoare pe uliţa sf. Vineri (azi Anastasie Panu).

Bolta *No. 1* (259 nou) cu 380 lei chirie; Bolta *No. 2* (958 nou) cu 370 lei chirie; bolta *No. 3* (957 nou) cu 525 lei chirie; bolta *No. 4* (956 nou), cu 330 lei chirie; bolta *No. 7* cu 450 lei chirie; bolta *No. 8* (942 nou) cu 150 lei chirie; bolta *No. 9* cu 320 lei chirie (de dărâmat); bolta *No. 10* (949 nou) cu 300 lei chirie; bolta *No. 11* (939 nou), cu 280 lei chirie (de dărâmat); bolta *No. 12* (838 nou) cu 315 lei chirie; bolta *No. 13* (937 nou) cu 350 lei chirie; bolta *No. 14* (936 nou) cu 360 lei chirie; bolta No. 15 (935 nou) cu 641 lei chirie (de dărâmat); bolta *No. 16* (926 nou) cu 225 lei chirie; bolta *No. 17* (925 nou) cu 220 lei chirie (de dărâmat); bolta *No. 18* (924 nou) cu 170 lei chirie; bolta *No. 19* (932 nou) cu 200 lei chirie; bolta *No. 20* (922

nou) cu 290 lei chirie de pe anii 1874—77; bolta *No. 21* (921 nou) cu 200 lei chirie; bolta *No. 24* (918 nou) cu 360 lei chirie; bolta *No. 25* (906 nou) cu 210 lei chirie; apartamentele *No. 2, 3, 4* (958, 957, 956 nou) cu 560 lei chirie; idem *No. 1* din etajul 2-a cu 130 lei chirie.

Peste tot *22 bolţi şi 4 apartamente* cu chirie anuală de *7336 lei.*

clişeul C. H. Mircea

Această broşură este lucrată de Ioan Breabăn, tipograf.

Din publicaţiile d-lui Gh. Ghibănescu

a) ISTORICE

1) Originile Huşilor, (extras din *Bârladul*) Bârlad 1888.
2) Epilogul Izvodului lui Clănău, (extras din Uricar XVIII) Iaşi 1893.
3) Uricar vol. XVIII, XXIII, XXIV (colecţia T. Codrescu) doc. slavo-române, Iaşi 1892—1894.
4) Documentul studiu istoric şi arheologic (prefaţă la vol. XXIII din Uricar) Iaşi 1894.
5) Originele Iaşilor, studiu istoric (extras din (*Arhiva*) Iaşi 1904.
6) Ştefan cel Mare, studiu şi doc. slavo române (extras din *Arhiva*) Iaşi 1904.
7) Personalitatea religioasă a lui Ştefan cel Mare (extras din *Viitorul*) Iaşi 1904.
8) Centenarul Socolei (extras din *Evenimentul*) Iaşi 1904.
9) Schiţă despre ţigani după M. Kogălniceanu (extras din *Viitorul*), Iaşi 1900.
10) Opt urice slavone dela Ştefan cel Mare, Iaşi 1904.
11) Din trecutul bisericei române (Bisericile din Iaşi), Iaşi 1904.
12) Istoria unei moşii (Plotuneşti) în *Arhiva* I, 385.
13) Vlad Ţepeş, studiu de critică istorică, în *Arhiva* VIII, 373.
14) O sută palme domneşti, în *Arhiva* XIII, 154.
15) Târgul Ocna, studiu istoric, în *Arhiva* II, 593.
16) Vlad Vodă Călugărul în *Arhiva* VII 121.
17) Surete şi izvoade vol. I (1440—1572 Iaşi 1906.—Vol. II (1433—1634) Iaşi 1907 — Vol. III (1634 | 1653) Iaşi 1907.—Vol. II (1488—1672) Iaşi 1907.— Vol. V (1423—1691) Iaşi 1908 — Vol. VI (1472—1715 documente Munteneşti) Iaşi 1909; Vol. VII (Cuzeştii) Iaşi 1912 — Vol) VIII (Racoviţeştii) Iaşi 1914. — Vol. IX (Doc. Basarabene-Catargieşti. Iaşi (1915.— Vol. X (Râşcăneşti) Iaşi 1915. Vol. XI (doc. basarabene) Iaşi 1922.—Vol. XII (Dorohoiul) Iaşi 1923, Vol. XIII (doc. Româneştilor) Huşi 1923.— Vol. XIV (documentele Şendricenilor. Dorohoi) Huşi 1925.— Vol. XV Documentele Vasluiului, Iaşi 1926.— Vol. XVI Documentele Fereştilor (Vaslui) Iaşi 1926.— Vol XVII Documentele Drăcenilor Huşi Vol. XVIII (1400—1566) Iaşi 1927. Vol. XIX (1546—1587). Iaşi 1927.— Vol. XX (1587—1618). Iaşi 1928—Vol. XXI (6937—1720) Iaşi 1928.— — Vol. XXII (1920—7230) Iaşi. 1929 — Vol. XXIII (Başoteştii şi Pomârla), Iaşi 1929. — Vol. XXIV (6934—7153) Iaşi 1930.— Vol. XXV (7037—1878) (doc. Kogălniceneşti) Iasi 1932.
18) Ispisoace şi Zapise, vol. I p. I,—1400—1600, Iaşi 1906—vol. I p. II) 1600—1631, Iaşi 1907,—vol. II p. I 1631—1641, Iaşi 1908,— vol. II p. III) 1641—1651, Iaşi 1909 - III p. I 1651—1663, Iaşi 1910,—vol. III p. II 1663—1675, Iaşi 1914.— vol. IV, p. I (1675 — 1692) Iaşi 1915.—vol. IV p. II 1692—1694, Iaşi 1915 — vol. V p. I 1694-seq., 92.—vol. V p. II 1696 seq Iaşi 1922 — Huşi 1924,—vol. VI p. I, (1695—seq.) Iaşi 1931, — vol. VI, p. II, Iaşi 1933.
19) Ponturile vămilor Munteniei 1827, (extras din Surete VI) Iaşi 1909.
20) Ideia Unirei, conferinţă (extras din *Opinia*) Iaşi 1909.
21) Breasla Armenilor din Roman (extras din *Arhiva*) Iaşi 1910.
22) Istoria unui sat din Basarabia-Cobălele pe Nistru (prefaţă la vol. IX din Surete şi Izvoade) Iaşi 1914.
23) Istoria Docolinei, (extras din vol. V p. I al Ispisoacelor).
24) Ponturile religioase ale lui C. Vodă Mavrocordat (extras din anuar. Sc. Normale), Iaşi 1931.
25) Slobozia Bălţilor (extras din Ispisoace şi Zapise VI p. II) Iaşi 1932.
26) Amintiri (extras din anuarul Seminarului Veniamin) Iaşi 1932

27) Permanenţa limbii slavone în ţările române ca raţiune juridică de stat (extras din Anuarul Şc. Normale).
28) Centenarul Presei Române (extras din Anuarul „Şc. Normale" 1931.
29) Th. Codrescu revistă istorică anul I Octombrie 1915—1916; No. 1 şi 2 an. II; seria II Iaşi 1933.
30) Roşieştii şi apa Idriciului, studiu istoric (prefaţă la vol. V p. II Ispisoace) Huşi 1924.
31) Banu Toma Cozma (extras din Rev. ist. arh.) Chişinău 1930.
32) Uricile satelor Bereasa, Grumezoaia, Grajduri, Drânceni şi pomelnicul Cantemireştilor (în foi volante).
33) Surete şi izvoade, colecţie manuscriptă de documente slavo-române în 72 vol. mari, cuprinde peste 150 000 documente.

b) LITERARE, DIDACTICE, PEDAGOGICE

1) Şcoala privită prin prizma socială (extras din Gh. Lazăr) Bârlad 1887.
2) Invăţământul primar în Bulgaria (extras din *Evenimentul*) Iaşi 1904.
3) Tradiţia literară la Români, conferinţă Buc. 1890.
4) Gh. Lazăr, revistă de pedagogie şi literatură (în colaborare) Bârlad 1887, 1888, 1889.
5) Gramatica l. române pentru cursul primar urban şi rural, 3 ediţii Iaşi Tip. Dacia 1894—1904 cu conducătorul ei.
6) Gramatica l. române pentru clasa III şi IV urbană, pentru divizia III rurală, Bucureşti. Editura Steinberg, 1914 cu conducătorul ei.
7) Gramatica l. române p. cursul secundar, Morfologia şi Sintaxa, 2 vol. Iaşi 1894.
8) Studiu critic anteproectului legei instrucţiunei, prezentat de Spiru Haret Iaşi 1898.
9) Ţinerea clasului, după A. Vessiot, Piatra-Neamţ, 1899.
10) Baba Vodoaia şi Dascălul Dumitrachi, nuvele, Iaşi 1892.
11) Şcoli primare din iniţiativă particulară, Iaşi 1906.
12) Bârladul, ziar politic-literar, Bârlad 1888.
13) Gramatica limbii slavone, traducere din ruseşte după Colosoff, Iaşi Tipogrfia Dacia 1900.
14) Glosarul psaltirei Scheiane, (extras din *Viitorul*) Iaşi 1901.
15) Glosar Slavo-Român, (extras din Ispisoace şi Zapise vol. III p. 2), Iaşi 1914.
16) Din traista cu vorbe, Iaşi 1906. Ediţia II în 2 volume, Iaşi 1924, 1925.
17) Grafica Chirilică la Români, Bârlad 888.
18) Leastviţa de Varlam Mitropolitul (extras din Arhiva), Iaşi 1914.
19) Articole politice si studii literare-istorice în următoarele ziare: „Vocea Tutovei", Bârlad, „Bârladul" Bârlad, „Românul" Bucureşt. „Lupta" Iaşi-Bucureşti. „Evenimentul" Iaşi. „Sara" Iaşi. „Opinia" Iaşi. „Patria" Bucureşti. „Ordinea" Bucureşti. „Presa" Bucureşti. „Gloria" Iaşi. „Ziua de mâine" Iaşi. „Jurnalul" Iaşi. „Epoca" Bucureşti. „Poporul" Huşi. „Arma" Iaşi şi reviste: „Gheorghe Lazăr" Bârlad, „Arhiva" Iaşi. Arhiva Genealogică" Iaşi. „Indrumarea" Iaşi. „Analele Literare" Bucureşti. „Viitorul" şi „Ţara Nouă" Bucureşti. „Şcoala Nouă" Bucureşti. „Şcoala Normală" Iaşi, „Ion Neculce" Iaşi. „Viaţa Creştină" Iaşi. „Revista Arhivelor" Bucureşti „Conştiinţa Naţională" Bucureşti. „Convorbiri literare" Bucureşti. „Zorile" Iaşi. „Solia Moldovei" Iaşi. „Buletinul Eparhiei Huşilor" Huşi. Anuarul Şcoalei Normale „Vasile Lupu" Iaşi,— „Vremea Şcoalei" Iaşi.—„Revista istorică-arheologică" Chişinău.—„Mitropolia Moldovei" Iaşi.— „Calea Vieţei" Iaşi. —„Anuarul Seminarului Veniamin" Iaşi. „Calendarul învăţătorilor" Iaşi.